

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

**ÖDEMELER DENGESİ
RAPORU**

Ekim 2003

ÖZET

ÖDEMELER DENGESİ (milyon ABD doları)

	Ekim			Ocak-Ekim		
	2002	2003	% Değişim	2002	2003	% Değişim
Cari İşlemler Dengesi	434	-119	..	18	-4103	..
Dış Ticaret Dengesi	-1329	-1895	42,6	-11999	-17254	43,8
İhracat	3501	4693	34,1	29223	38317	31,1
İthalat	-4830	-6588	36,4	-41222	-55571	34,8
Karşılama oranı	%72,5	%71,2	..	%70,9	%69,0	..
Sermaye ve Finans Hesapları	301	-519	..	1127	27	..
Finans Hesabı (Resmi Rezervler hariç)	848	-1880	..	6877	4499	..
Resmi Rezervlerdeki Değişim†	-547	1361	..	-5750	-4472	..

Kaynak: TCMB.

† (-) işareti resmi rezervlerde artış anlamına gelmektedir.

2003 yılı Ekim ayında;

İhracat bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 34,1 oranında artarak 3,5 milyar ABD dolarından 4,7 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Aynı dönemde ithalat da yüzde 36,4 oranında artarak 4,8 milyar ABD dolarından 6,6 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Böylece, dış ticaret açığı 1,9 milyar ABD doları olmuş, ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 71,2 olarak gerçekleşmiştir. Cari işlemler hesabı 119 milyon ABD doları, resmi rezervler hariç finans hesabı ise 1,9 milyar ABD doları açık vermiştir.

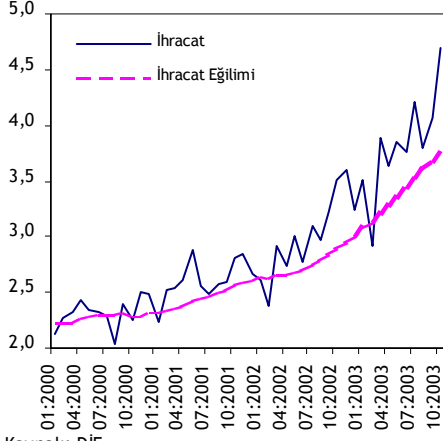
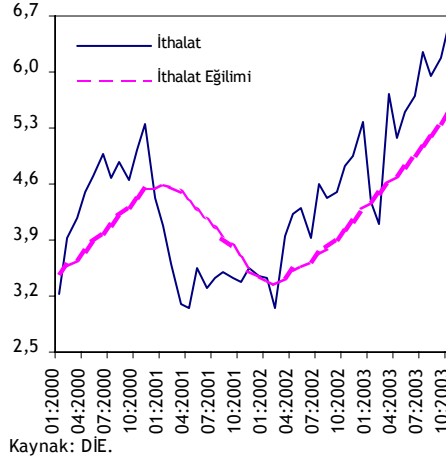
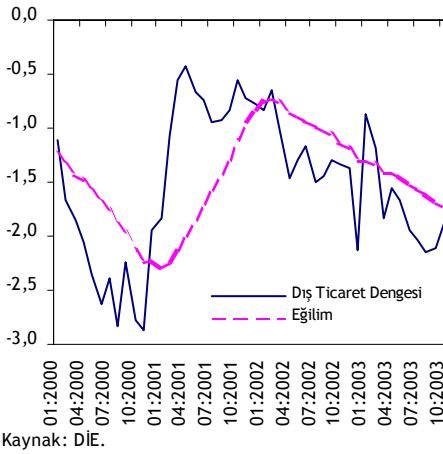
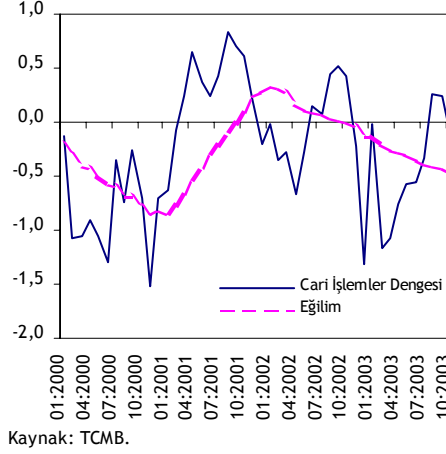
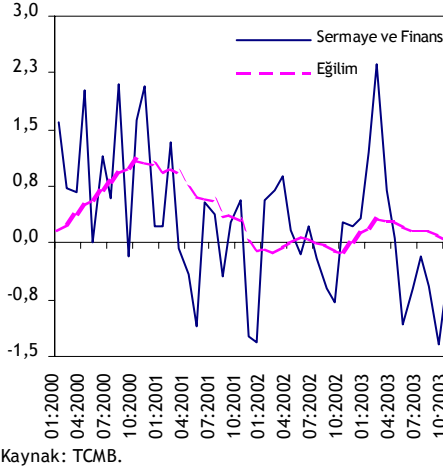
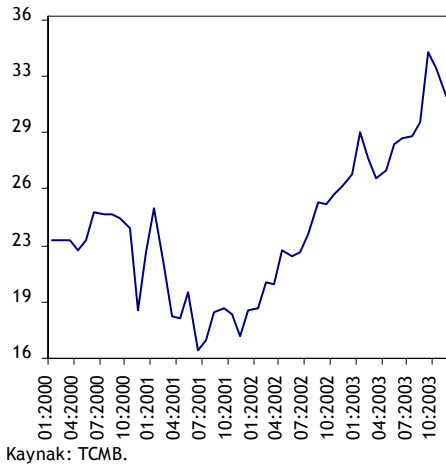
2003 yılı Ocak-Ekim döneminde;

İhracat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 31,1 oranında artarak 29,2 milyar ABD dolarından 38,3 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Aynı dönemde ithalat da yüzde 34,8 oranında artarak 41,2 milyar ABD dolarından 55,6 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Böylece, dış ticaret açığı 17,3 milyar ABD doları olmuş, ihracatın ithalatı karşılama oranı önceki yılın aynı dönemine göre gerileyerek yüzde 69 olmuştur. Cari işlemler hesabı 4,1 milyar ABD doları açık verirken, resmi rezervler hariç finans hesabı 4,5 milyar ABD doları fazla vermiştir.

On iki aylık dönemde;

On iki aylık ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 30 oranında artarak 45,2 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Aynı dönemde ithalat da yüzde 36,7 oranında artarak 65,9 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Bu dönemde dış ticaret açığı 20,7 milyar ABD doları olmuş, ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 68,5 olarak gerçekleşmiştir. Cari işlemler hesabı 5,6 milyar ABD doları açık verirken, resmi rezervler hariç finans hesabı ise 5,4 milyar ABD doları fazla vermiştir.

ÖZET

İHRACAT
(milyar ABD doları)İTHALAT
(milyar ABD doları)DIŞ TİCARET DENGESİ
(milyar ABD doları)CARİ İŞLEMLER DENGESİ
(milyar ABD doları)SERMAYE ve FİNANS HESAPLARI
(milyar ABD doları)TCMB ULUSLARARASI REZERVLERİ
(milyar ABD doları)

Eğilimler 12 aylık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.

I. DIŞ TİCARETİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Dış Talep Gelişmeleri

1. 2003 yılında dünya ekonomisindeki büyüme özellikle ABD, Doğu Asya ve Japonya'da üçüncü çeyrekte gözlemlenen ekonomik canlanmaya paralel olarak sürmektedir. Çeşitli uluslararası raporlara göre dünya ekonomisinin 2003 yılında yüzde 3-3,5 arasında büyümesi beklenmektedir.

2. 2002 yılından bu yana büyüyen ABD GSYİH'si yılın üçüncü çeyreğinde de bu eğilimine hızlanarak devam etmiştir. ABD büyümesindeki en önemli belirleyicisi özel tüketim harcamalarındaki artış olmuştur. Konut başta olmak üzere sabit sermaye yatırımlarındaki ve ihracattaki canlanma sürmektedir. ABD'nin dördüncü çeyrek GSYİH büyümesi genel olarak yüzde 2 civarında beklenmektedir. Diğer taraftan, ekonomideki canlanmaya paralel olarak dış ticaret açığı ve cari işlemler açığındaki genişleme devam etmektedir.

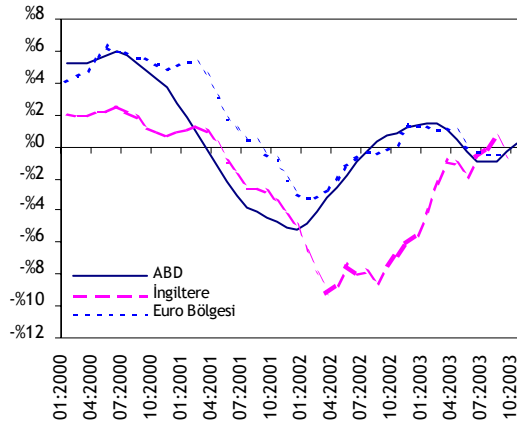
3. Euro Bölgesi ekonomisi Ekim ayında ihracata bağlı olarak büyüme göstermiştir. Almanya ve Fransa'ya ait Ekim ayı sanayi üretimi verileri ekonomik canlanmanın başladığına işaret etmektedir. Söz konusu ülkelerde Ekim ayında perakende satışlardaki artış iç talepte de canlanma sinyalleri vermektedir. Euro'nun değerlenmiş olmasının 2004'te ihracatı sınırlayabileceği, ancak ABD ekonomisindeki büyüme sonucu oluşan dış talep ve dünya ticaret hacmi artışının bu etkiyi telafi etmesi beklenirken, iç talebin de büyümeye önemli katkı yapması beklenmektedir.

4. Avrupa Birliği'nde özellikle kıta Avrupa'sında talepteki zayıflığa karşın, İngiltere'de 2002 yılı ikinci yarısında başlayan canlanma eğilimi 2003 yılı ilk çeyreğinde zayıflamış ancak ikinci çeyrekte itibaren tekrar hızlanmaya başlamıştır. Faiz oranlarının düşük düzeylerde olması ekonomik canlanmayı desteklemiştir. İngiltere'nin 2003 yılı için ortalama büyüme beklentisi yüzde 2, 2004 için yüzde 2,6 civarındadır.

5. Japonya ekonomisi yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 2,3 oranında bir büyüme göstermiştir. Japonya ihracatına başta bölge ekonomilerinden olmak üzere görülen dış talep, büyümede belirleyici olmuştur. Japonya ihracatı Çin başta olmak üzere Doğu Asya ABD ve ekonomilerindeki canlanmaya paralel olarak üçüncü çeyrekte sonra Ekim ayında da artmaya devam etmiştir. Japonya ithalatındaki artış ise nispeten yavaş kalmıştır. Tüketici güveni göstergelerinde iyileşme görülmesine rağmen tüketim harcamalarındaki artış sınırlı olmuştur. Japonya ekonomisindeki büyümenin ihracattaki artışa bağlı olarak, sabit sermaye yatırımları ve tüketimde beklenen canlanmanın da desteğiyle sürmesi beklenmektedir.

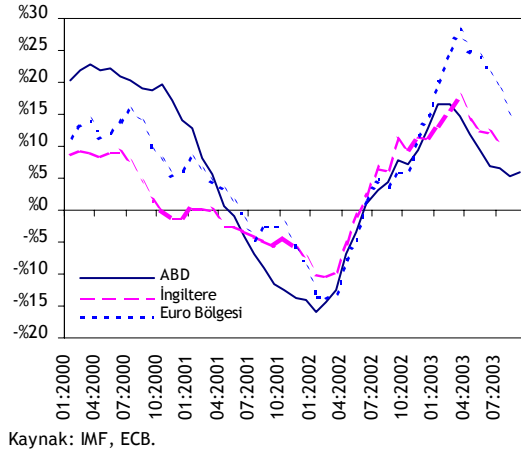
SANAYİ ÜRETİMİ

(mevsimsellikten arındırılmış, üç aylık hareketli ortalama, yıllık yüzde değişim)

İTHALAT (ABD doları,

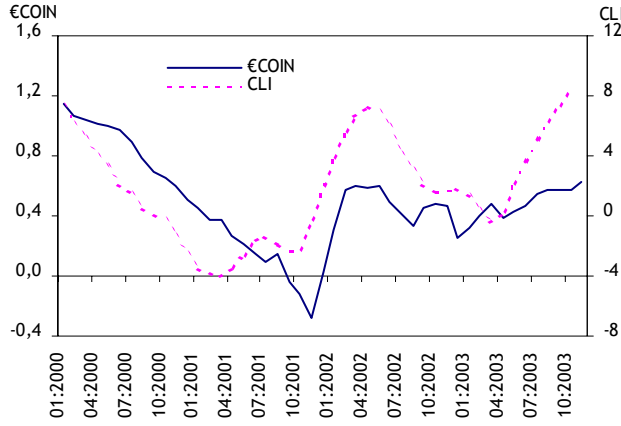
üç aylık hareketli ortalama, yıllık yüzde değişim)

6. OECD'nin Ekim ayı için açıkladığı bileşik öncü göstergeler (CLI), OECD üyesi ülkelerdeki ekonomik performansın iyileşmeye devam ettiğini göstermektedir. OECD'nin bileşik öncü göstergelerinin altı aylık yüzde değişimi Nisan ayından itibaren yükselmektedir. Bu öncü gösterge dünya ekonomisindeki güçlenme eğilimini teyit etmektedir. Bileşik öncü göstergelere ülkeler itibarıyla bakıldığında, ABD, Almanya, Fransa ve Türkiye güçlü iyileşme sinyalleri vermektedir.

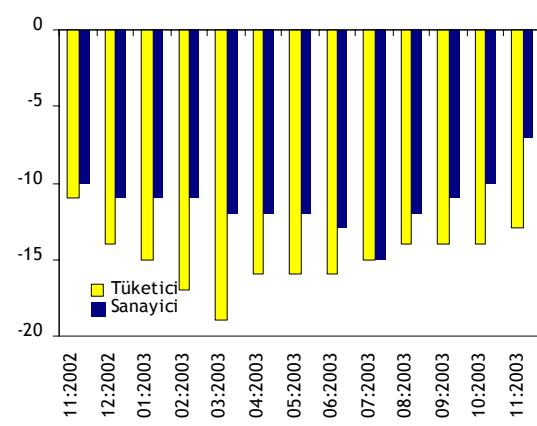
7. Euro bölgesi için aylık GSYİH büyümesine ilişkin tahminleri gösteren eşanlı gösterge (EuroCOIN) euro bölgesinde ekonomik aktivitede canlanmanın sınırlı olduğuna işaret etmektedir.

ÖNCÜ GÖSTERGELER: €COIN (3-aylık % değişim),
OECD CLI (yıllıklandırılmış 6-aylık % değişim)

Kaynak: CEPR, OECD.

TÜKETİCİ ve SANAYİ GÜVEN ENDEKSLERİ: AB
(mevsimsellikten arındırılmış)

Kaynak: Eurostat.

8. Euro'daki değerlenme 2003 yılında euro bölgesi ithalatının bölge içi ülkelere bölge dışı ülkelere kaymasına yol açmıştır. Bu gelişme, euro bölgesinin Türkiye'den yaptığı ithalatı da olumlu etkilemiştir. Nitekim, Ocak-Eylül döneminde euro bölgesinin ithalat artışı sıralamasında Çin'den (yüzde 15) sonra Türkiye'den yapılan ithalat (yüzde 10) gelmektedir. Türkiye bu dönemde euro bölgesinin en çok ithalat yaptığı onuncu ülke durumundadır. Ekim ayına ait ilk göstergeler de euro bölgesinin bölge dışı ülkelerle dış ticaret fazlasının sürdüğünü göstermektedir.

9. AB'ye aday ülkeler içinde en büyük ekonomiye sahip olan Çek Cumhuriyeti'nde reel kurun son aylarda değer kaybettiği ve buna paralel olarak ihracatlarındaki artışın hızlandığı görülmektedir. Çek ekonomisinde başta yatırım talebi ve net ihracat olmak üzere tüm sektörlerde canlanma görülmektedir. Çek Cumhuriyeti GSYİH'sinin 2003 yılında yüzde 2,6 civarında büyüdüğü tahmin edilmektedir.

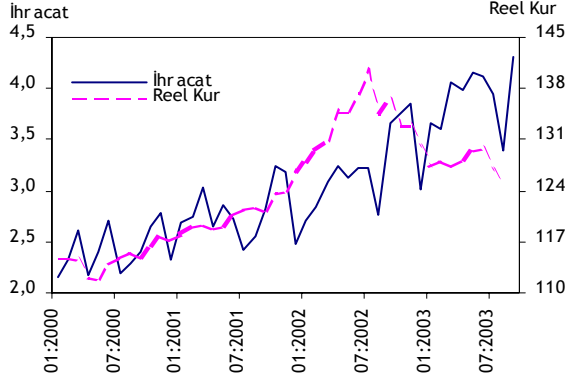
10. Polonya ekonomisinde 2003 yılında özellikle imalat sanayi ihracatı kaynaklı bir büyüme görülmüştür. Yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 4 büyümesi beklenen Polonya ekonomisi Orta Avrupa ülkeleri arasında bu yıl en hızlı büyümeye sahip olmuştur.

11. Macaristan GSYİH'sinde yılın ilk yarısında görülen durgunluktan sonra üçüncü çeyrekte yüzde 2,9'luk büyüme olmuştur. Dış ticaret açığında bu dönemde genişleme olmuştur. Özel tüketimi sınırlayan yüksek vergi oranları ve forint değerindeki düşüşe karşılık yükseltelen faiz oranları ekonomik büyümeyi yavaşlatabilecek gelişmeler olarak öne çıkmaktadır.

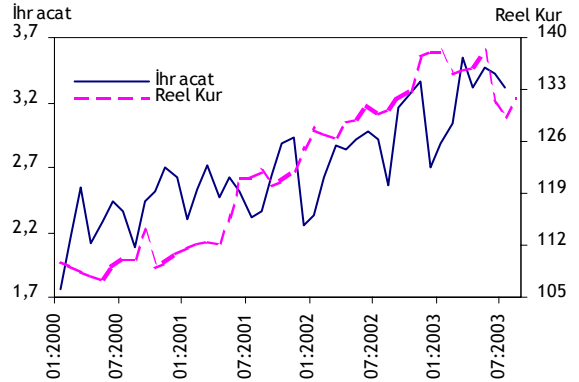
12. Doğu Asya ekonomilerinden Çin'de 2003 GSYİH'sinin yüzde 8,5, ihracatın ise yüzde 11 oranında büyümesi beklenmektedir. OECD ülkelerinde görülen canlanma ve imalat sanayi kapasitesinin yüksek maliyetli bölgelerden Çin'e yönlendirilmesi, ekonomik büyümede belirleyici etkenler olmuştur.

AB'YE ADAY ÜLKELERDE İHRACAT ve REEL KUR (1995=100)†

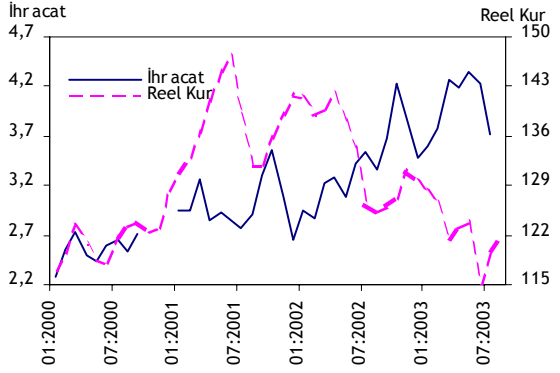
ÇEK CUMHURİYETİ

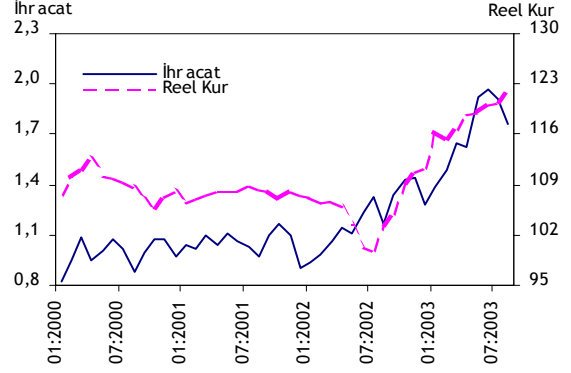
MACARİSTAN

POLONYA

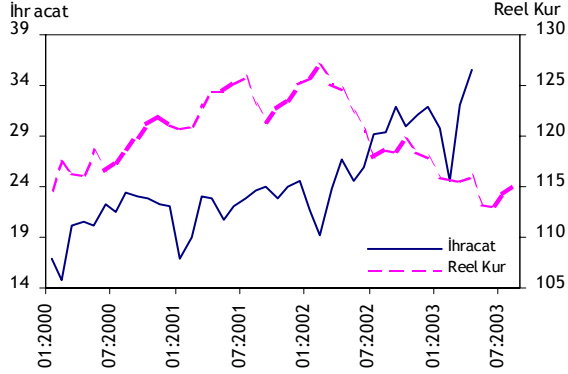

SLOVAK CUMHURİYETİ

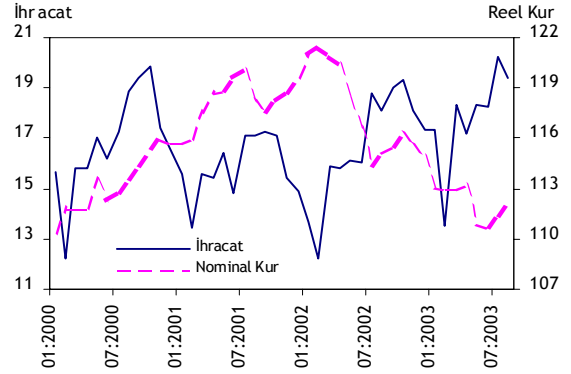

RAKİP ÜLKELERDE İHRACAT (milyar ABD doları) ve REEL KUR (1995=100)†

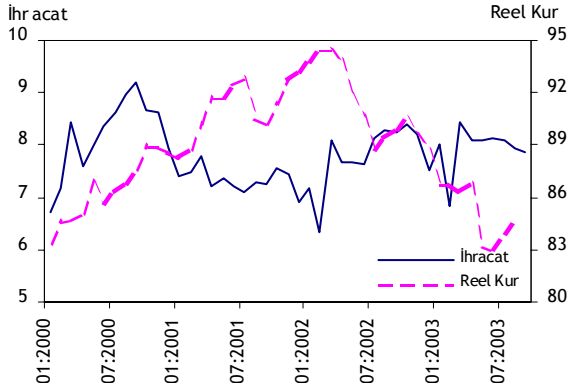
ÇİN

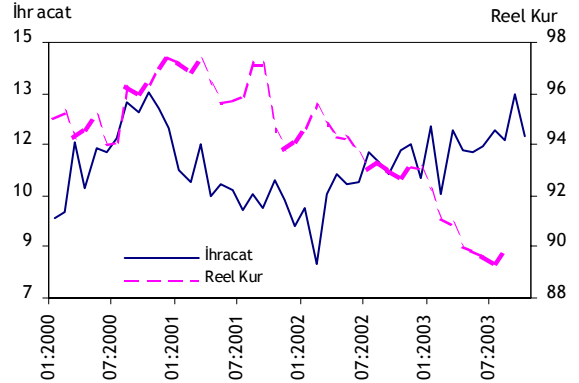
HONG KONG††

MALEZYA

SİNGAPUR

† Reel kur endeksindeki artış para biriminin güçlenmesini göstermektedir.

†† Hong Kong için reel kur bulunamadığından nominal efektif döviz kuru kullanılmıştır.

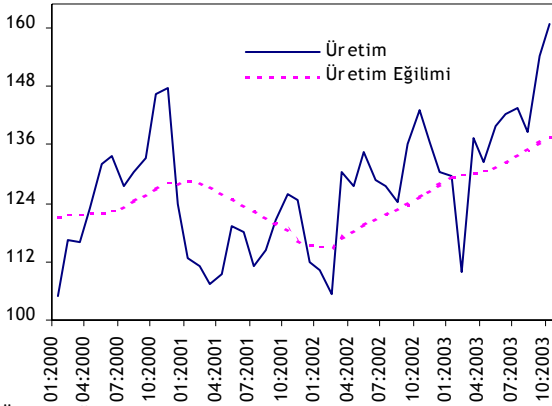
Kaynak: IMF.

Yurt İçi Talep ve Üretim Gelişmeleri

13. 2003 yılının üçüncü üç aylık döneminde GSYİH önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,8 oranında artış göstermiştir. Yılın ilk üç çeyreğindeki büyüme ise geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5,4 oranında gerçekleşmiştir. 2003 yılının üçüncü üç aylık döneminde büyüme, sınırlı iç talep canlanması ile ihracattaki hızlı artışlar nedeniyle artan sanayi üretiminden kaynaklanmıştır. Ancak, bu dönemde tarım sektörü katma değerinin gerilemesi ekonominin büyümesini yavaşlatmıştır.

14. Tarım sektörü katma değeri, 2003 yılının üçüncü üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 1 oranında azalmıştır. Söz konusu azalış, tek yıllarda gözlenen mevsimsellik nedeniyle hububat, bakliyat ve tarla ürünleri üretimindeki azalmadan kaynaklanmıştır. Sanayi sektörü katma değeri ise aynı dönemde yüzde 8,1 oranında artış göstermiştir. İç talebin canlanmaya başlaması, reel faizlerin düşme eğilimine girmesi ve ihracat artışı, sanayi sektörü katma değerindeki büyümeyi açıklayan önemli faktörlerdir.

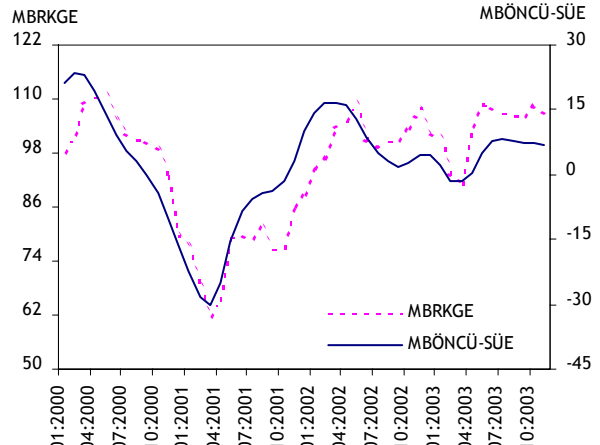
İMALAT SANAYİİ ÜRETİMİ
(1994=100)

Üretim eğilimi 12 aylık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.

Kaynak: DİE.

TÜRKİYE İÇİN ÖNCÜ GÖSTERGELER: MBRKGE,
MBÖNCÜ-SÜE (6-aylık % değişim)

Kaynak: TCMB.

15. Sanayi üretimi 2003 yılının Haziran ayından bu yana sergilediği yüksek oranlı artış trendini Ekim ayında da sürdürmüştür. Ekim ayında imalat sanayi üretimi geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12,6, Ocak-Ekim döneminde ise yüzde 9,5 oranında artmıştır. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre imalat sanayi üretimi bir önceki aya göre yüzde 0,5 oranında artış göstermiştir.

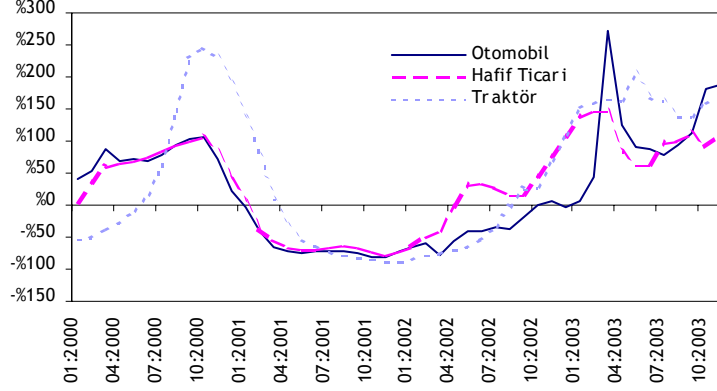
16. Yılın ilk üç aylık döneminde ortaya çıkan sınırlı iç talep canlanmasının görece güçlenmeye başladığı düşünülmektedir. Gıda, giyim ve kimyasal madde imalatı gibi iç talebe duyarlı sektörlerde üretimin yılın Ocak-Ekim döneminde geçen yılın aynı dönemine göre arttığı görülmektedir. Ayrıca, büro makineleri ile makine ve teçhizat imalatı üretiminin 2002 yılının Mart ayından itibaren gösterdiği yüksek oranlı artışlar, firmaların ileriye yönelik yatırım harcamalarını hızlandırdığı düşüncesini desteklemektedir. İç talepte ortaya çıkan sınırlı canlanmanın öncelikle dayanıklı tüketim mallarına yönelik olduğu düşünülmektedir. Nitekim, son aylarda tüketici kredilerinde gözlenen artış da bu gelişmeleri desteklemektedir.

17. DİE Aylık İmalat Sanayii Eğilim Anketi sonuçlarına göre imalat sanayii sektöründe faaliyet gösteren işyerleri, imalat sanayii üretiminin Kasım ayında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 15, Aralık ayında ise yüzde 25,2 gibi yüksek bir oranda artmasını belediklerini belirtmişlerdir. Beklentiler, imalat sanayii üretiminin 2003 yılının üçüncü üç aylık döneminden sonra da hızlı bir şekilde artacağını göstermektedir. Ayrıca, DİE verilerine göre imalat sanayiinde kapasite kullanım oranı, Ekim ayında yüzde 79,9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

18. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından oluşturulan bileşik öncü göstergeler endeksinin (MBÖNCÜ-SÜE) altı aylık değişim oranı Nisan ayından itibaren pozitif değere geçmiş ve yükselmeye başlamıştır. Endeksin Kasım ayında da yüksek düzeyini koruyor olması, bu dönemde sanayi üretiminde gerileme olmayacağını göstermektedir.

19. Bunun yanında, reel kesim güven endeksi (MBRKGE) de yılın ikinci çeyreğinden itibaren yüksek değerler almıştır. Söz konusu göstergeye göre, ekonomik faaliyetlerde önümüzdeki dönemde yavaşlama olacağı beklenmemektedir.

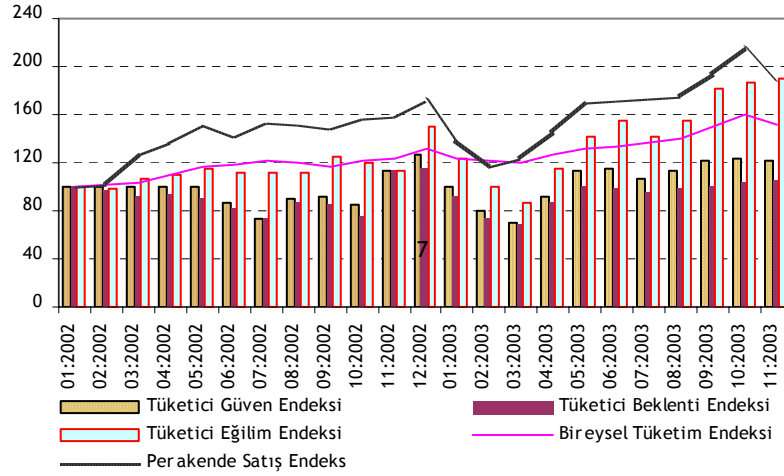
TAŞIT ARAÇLARI SATIŞI: BÜYÜME ORANI
(üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: Otomotiv Sanayii Derneği.

20. Taşıtlar araçları satışlarındaki artış iç talepteki canlanmanın bir göstergesi olduğu düşünülmektedir. Üç aylık ortalamalara göre otomobil satışları Kasım ayında yüzde 186,5 oranında artarken, hafif ticari araç satışları yüzde 109,9 oranında yükselmiştir.

CNBC-e ENDEKSLERİ (Ocak 2002=100)

Kaynak: NTVMSNBC.

21. CNBC-e tarafından hazırlanan ve tüketim talebi için öncü gösterge niteliğinde olan tüketici beklenti ve eğilim endeksleri Irak savaşından sonra yakaladıkları artış eğilimini Kasım ayında da devam ettirmiştir. Bu ayda söz konusu endeksler, sırasıyla yüzde 1,1 ve yüzde 1,2 oranlarında yükselmiştir. Yine CNBC-e tarafından hazırlanan ve Ekim ayına kadar artış eğilimi gösteren bireysel tüketim ve perakende satış endeksleri ise Kasım ayında gerilemiştir.

Fiyatlar

22. 1 ABD doları ve 0.77 eurodan oluşan nominal döviz sepetinin Türk lirası karşısında Nisan ayından beri devam ettirdiği düşüş eğilimi, Ekim ve Kasım aylarında tersine dönmüştür. Aralık ayında ise nominal döviz sepeti Türk lirası karşısında yüzde 0,6 oranında gerilemiştir. Kasım ayında Türk lirasındaki reel değer kaybı TÜFE bazlı endekse göre yüzde 1,8, TEFE bazlı endekse göre ise yüzde 1,6 olmuştur. Ancak reel kur 2002 yılı sonu ile karşılaştırıldığında, TÜFE bazlı endekse göre yüzde 11,9, TEFE bazlı endekse göre 7,9 oranında değerli durumdadır.

23. 2002 yılından beri ABD doları karşısında genellikle güçlenme eğiliminde olan euro, Aralık ayında da bu seyrini sürdürmüştür. Aralık ayında euro ABD doları karşısında yüzde 5,2 oranında değerlenmiş, bunun sonucunda aylık ortalama euro/dolar paritesi Kasım ayında 1,1662 düzeyinden Aralık ayında 1,2266'ya yükselmiştir. 2002 sonunda 1,0422 olan USD/euro paritesi 2003 yılı sonunda 1,2502 düzeyine yükselmiştir.

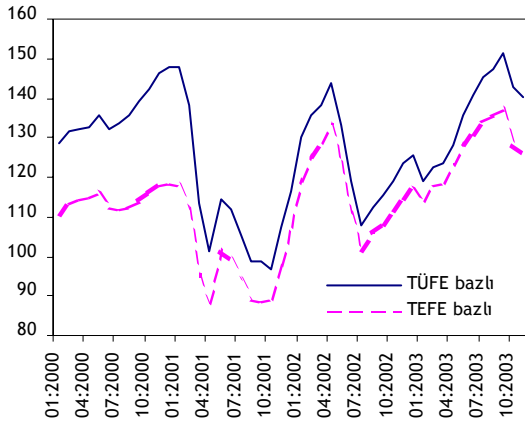
REEL EFEKTİF DÖVİZ KURU (aylık yüzde değişim)†

	Ara	2003											
		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	
Türkiye													
TÜFE bazlı	1,4	-4,9	2,9	0,7	3,6	6,2	3,5	3,2	1,4	2,9	-5,7	-1,8	
TEFE bazlı	2,4	-2,8	3,6	0,6	4,1	4,1	1,6	3,0	1,2	1,1	-6,6	-1,6	
Çek Cumhuriyeti	-2,3	-2,1	0,6	-0,6	0,7	1,2	0,2	-2,2	-1,8				
Slovakya	0,5	4,5	-0,8	1,1	1,7	0,3	0,8	0,3	1,3				
Macaristan	0,5	-0,1	-2,2	0,4	0,4	1,5	-5,1	-1,3	1,7				
Polonya	-1,1	-1,0	-1,2	-4,1	1,2	0,7	-7,2	4,3	1,1				
Hong Kong ††	-0,6	-1,6	-0,1	0,0	0,2	-2,0	-0,2	0,6	0,5				
Malezya	-1,1	-2,1	-0,1	-0,4	0,5	-4,1	-0,2	1,0	0,6				
Singapur	-0,1	-0,9	-1,2	-0,3	-0,9	-0,2	-0,3	-0,3	0,7				
Çin	-0,6	-1,6	-0,1	-0,2	0,3	-2,3	-0,2	1,0	0,7				

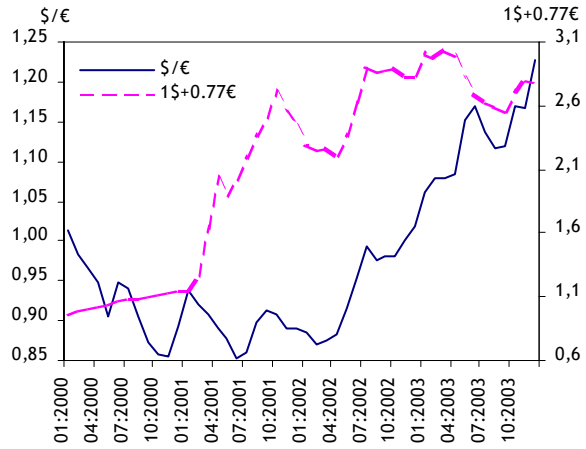
Kaynak: TCMB, IMF.

† Reel kur endeksindeki artış söz konusu para biriminin güçlenmesini göstermektedir.

†† Hong Kong için reel kur bulunamadığından nominal efektif döviz kuru kullanılmıştır.

REEL EFEKTİF DÖVİZ KURU
(1995=100)†

† Reel kur endeksindeki artış Türk lirasının güçlenmesini göstermektedir.
Kaynak: TCMB.

USD/EUR PARİTESİ ve
NOMİNAL DÖVİZ KUR SEPETİ

24. Dış ticaret hadlerinde 2002 yılında görülen bozulma eğilimi 2003 yılında sona ermiş, dış ticaret hadlerinde Temmuz ayına kadar iyileşme görülmüştür. Ağustos ayında ise dış ticaret hadleri bir önceki aya göre yüzde 3 oranında kötüleşme göstermiştir.

25. İhracat fiyatları Ağustos ayında bir önceki aya göre yüzde 1,4 oranında gerilemiştir. Üç aylık ortalamalara göre hesaplanan ihracat fiyatları eğilimi aşağı yönlü gidişatı Temmuz ve Ağustos aylarında yavaşlamıştır. İmalat sanayiinin önemli ihraç kalemlerinden olan tekstil ürünleri, giyim eşyası ve motorlu kara taşıtları ihracat fiyat endekslerinde Ağustos ayında genel endeksteeki düşüşün üzerinde düşüşler olmuştur.

26. Ağustos ayında ithalat fiyatları ise bir önceki aya göre yüzde 1,6 oranında artmıştır. Ağustos ayında imalat sanayi ithalat fiyatları bir önceki aya göre önemli bir değişim göstermemiş, ithalat fiyatlarındaki artışta ise temelde ham petrol fiyat endeksinde söz konusu dönemde görülen yüzde 3,9 oranında artışın etkisi olmuştur.

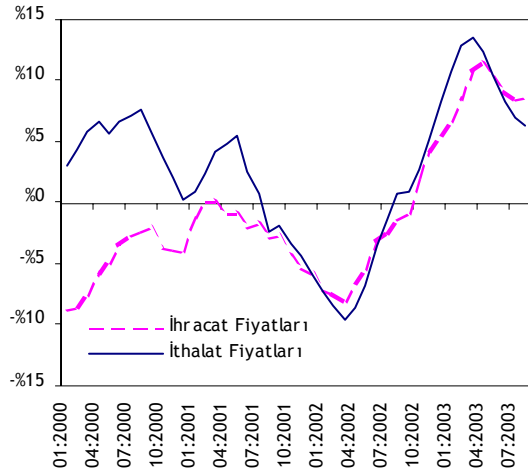
İHRACAT ve İTHALAT FİYAT ENDEKSLERİ (1994=100)

	Eyl	Eki	Kas	Ara	2003							
					Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu
İhracat Fiyat Endeksi	83,9	84,4	85,3	87,7	89,6	92,7	92,3	91,1	89,7	91,4	92,2	90,9
İmalat	84,4	84,3	85,1	87,7	89,9	93,4	93,1	91,7	89,9	91,8	93,0	91,4
Tekstil Ürünleri	79,0	78,7	82,0	85,2	86,9	90,0	87,5	86,7	87,3	88,8	90,1	85,9
Giyim Eşyası	86,6	83,8	85,0	91,7	94,5	99,1	97,5	94,4	91,4	97,3	101,8	97,0
Kimyasal Madde ve Ürünler	85,4	86,4	87,3	88,2	89,8	92,5	92,9	92,2	88,3	89,9	88,1	87,7
Ana Metal Sanayi	87,0	88,5	90,6	89,3	90,6	98,7	104,8	107,7	102,5	100,5	101,3	103,1
Makine ve Teçhizat İmalatı	80,1	81,2	79,9	83,7	85,2	85,5	83,0	83,2	83,9	85,9	84,8	85,0
Elektrikli Makine ve Cihazlar	72,5	74,1	72,9	75,6	76,3	74,3	72,1	69,0	68,4	70,2	68,4	69,6
Motorlu Kara Taşıtları	91,4	93,5	93,5	95,0	93,3	94,2	96,3	96,6	94,8	98,6	101,6	98,6
İthalat Fiyat Endeksi	96,7	97,1	96,4	98,9	100,7	102,9	101,2	100,1	100,4	98,6	99,4	101,0
Madencilik ve Taşocakçılığı	153,9	161,0	145,0	157,1	169,2	179,2	169,6	160,0	151,7	158,0	159,6	165,7
Ham Petrol ve Doğalgaz	163,0	170,2	151,3	166,6	178,5	190,6	181,3	169,1	162,5	169,8	172,2	179,0
İmalat	90,3	90,2	91,3	92,4	91,9	93,4	93,6	94,3	95,1	93,2	93,5	93,5
Tekstil Ürünleri	82,7	84,8	85,0	88,1	84,0	85,2	87,9	91,6	90,3	91,3	89,4	88,2
Kimyasal Madde ve Ürünler	94,1	92,9	95,2	97,4	97,1	100,8	100,7	104,1	104,7	101,5	100,0	99,3
Ana Metal Sanayi	85,2	84,2	89,0	91,5	93,0	95,8	94,9	97,4	95,9	94,7	97,1	98,8
Makine ve Teçhizat İmalatı	91,6	91,6	94,7	97,5	92,8	91,6	91,5	93,1	94,2	93,5	97,2	94,6
Elektrikli Makine ve Cihazlar	70,2	70,7	67,7	67,9	67,2	65,8	66,8	67,6	68,0	68,6	67,3	65,6
Motorlu Kara Taşıtları	90,3	86,4	85,7	88,7	89,6	88,7	88,4	89,1	93,0	91,6	91,4	91,4

Kaynak: DİE.

İHRACAT ve İTHALAT FİYATLARI

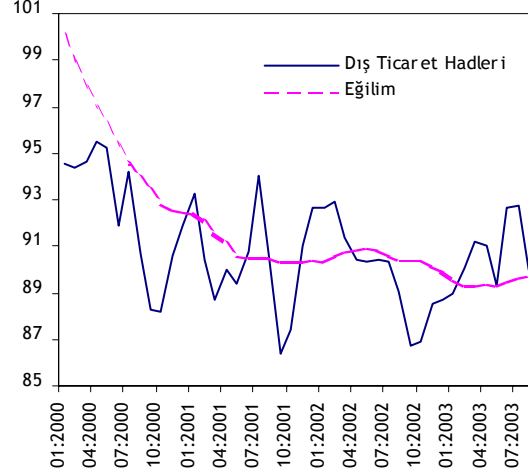
(3-aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: DİE.

DIŞ TİCARET HADLERİ (İhracat

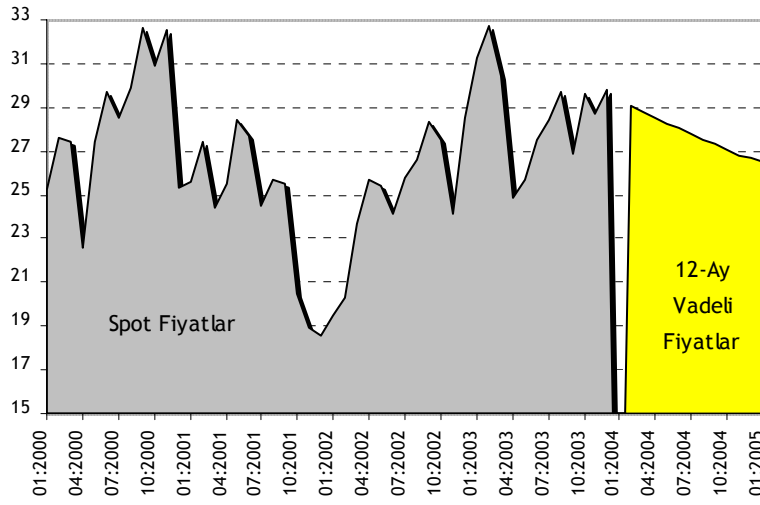
Fiyatları/İthalat Fiyatları) (1994=100)

27. Yıl içinde dalgalı bir seyir izleyen Brent petrolü varil fiyatları Kasım ayında ortalama 28,69 ABD doları, Aralık ayında ise ortalama 29,73 ABD dolarında gerçekleşerek, 2002 yılı Aralık ayına göre yüzde 5,3 oranında yükselmiştir. Vadeli fiyatlara bakıldığında varil fiyatının 2004 yılı başlarında 29 ABD doları civarında beklendiği görülmektedir.

28. 4 Aralık 2003 tarihinde Viyana'da gerçekleşen Olağanüstü OPEC Konferansı'nda, 2003 yılı geri kalanı ve 2004 yılı ilk yarısı için arz-talep beklentileri göz önünde bulundurularak, artan ham petrol talebi beklentisine rağmen dünya ham petrol arzının yeterli olduğu düşünülmüş ve üretim seviyesinin değiştirilmemesine karar verilmiştir. Diğer taraftan, söz konusu konferansta, olası dalgalanmalara karşı durum değerlendirmesi yapmak ve gerekli tedbirleri almak üzere 10 Şubat 2004'te Cezayir'de yeniden bir araya gelinmesi kararlaştırılmıştır.

HAM PETROL FİYATLARI: BRENT SPOT ve 12-AY VADELİ (aylık ortalama, ABD doları/varil)

Kaynak: oilnergy.com.

Not: 24.12.2003 tarihinde International Petroleum Exchange'de oluşan vadedi fiyatlar.

Vadedi Fiyatlar	
	24.12.2003
Şubat 2004	29,06
Mart 2004	28,81
Nisan 2004	28,53
Mayıs 2004	28,28
Haziran 2004	28,03
Temmuz 2004	27,78
Ağustos 2004	27,53
Eylül 2004	27,29
Ekim 2004	27,05
Kasım 2004	26,83
Aralık 2004	26,68
Ocak 2005	26,47

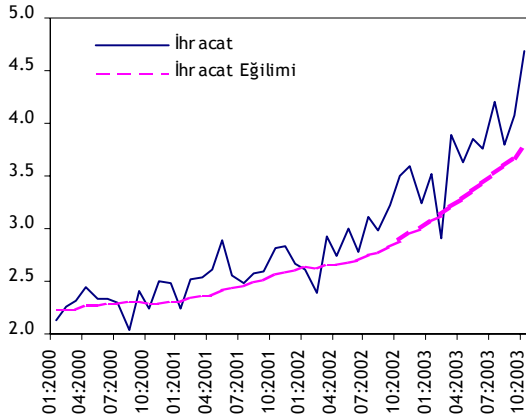
II. İHRACAT

Genel Değerlendirme

29. İhracat 2003 yılının Ekim ayında önceki yılın aynı ayına göre yüzde 34,1 oranında artarak 4,7 milyar ABD doları olmuştur. Böylelikle, yılın ilk on ayındaki ihracat önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 31,1 oranında artarak 38,3 milyar ABD doları, on iki aylık ihracat ise yüzde 30 oranında artarak 45,2 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

30. İşgücü maliyetlerinin düşük düzeylerde oluşu, finansman maliyetlerindeki gerileme ve ihracat fiyatlarındaki artış, Türk lirasının reel olarak değer kazanmasına rağmen firmaların fiyat rekabeti yapabilmelerini sağlayarak 2003 yılı ihracat arzındaki artışın önemli belirleyicilerinden olmuştur. Yılın ilk yarısı itibarıyla imalat sanayi üretiminde çalışılan saat başına reel ücretler ve çalışan kişi başına reel kazanç geçen yılın aynı dönemine göre sırasıyla ortalama yüzde 3,2 ve yüzde 8,1 oranlarında gerilemiştir. Birim ücret endeksi ise geçen yıla göre yükselmiş olmasına rağmen geçmiş yıllara göre halen düşük düzeydedir.

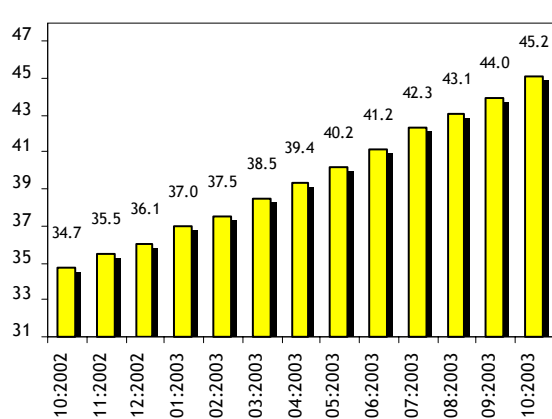
İHRACAT ve İHRACAT EĞİLİMİ†
(milyar ABD doları)

† İhracat eğilimi 12 aylık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.

Kaynak: DİE.

İHRACAT
(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: DİE.

İHRACAT (milyon ABD doları)

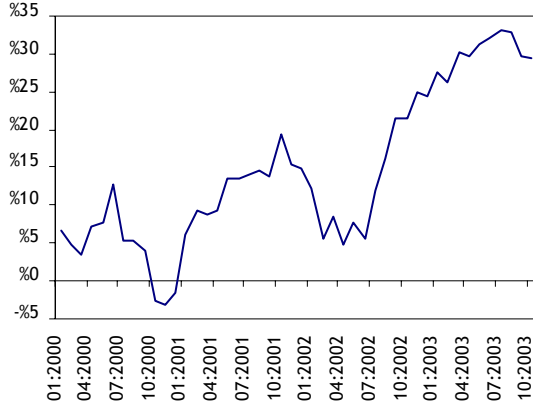
	Ekim				Ocak-Ekim			
	2002	2003	% Değişim	% Katkı	2002	2003	% Değişim	% Katkı
Toplam	3501	4693	34.1		29223	38317	31.1	
Tarım ve Ormancılık	304	378	24.4	2.1	1586	1815	14.4	0.8
Balıkçılık	5	6	23.5	0.0	35	47	32.0	0.0
Madencilik ve Taşocakçılığı	41	52	28.2	0.3	324	433	33.9	0.4
İmalat	3148	4241	34.7	31.2	27247	35921	31.8	29.7
Diğer	3	16	363.0	0.4	30	101	234.8	0.2
Önemli Fasıllar:								
Mineral yakıtlar, mineral yağlar	53	58	9.1	0.1	543	784	44.3	0.8
Pamuk, pamuk ipliği, pamuklu mensucat	72	94	30.3	0.6	660	786	19.0	0.4
Örme giyim eşyası	366	498	35.9	3.8	3673	4751	29.4	3.7
Örülmemiş giyim eşyası	287	335	16.6	1.4	2707	3198	18.1	1.7
Dokumaya elverişli maddelerden hazır eşya	118	168	42.3	1.4	1021	1320	29.2	1.0
Demir ve çelik	211	300	42.5	2.6	1828	2489	36.2	2.3
Demir veya çelikten eşya	108	141	30.6	0.9	1055	1122	6.4	0.2
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar	210	308	46.6	2.8	1725	2422	40.4	2.4
Elektrikli makina ve cihazlar	283	394	39.2	3.2	2268	2678	18.1	1.4
Kara taşıtları ve bunların aksam, parçaları	345	506	46.6	4.6	2549	4239	66.3	5.8

Kaynak: DİE.

31. İmalat sanayiindeki ihracat artış oranlarının üç aylık eğilimi olumlu gelişme sergilerken, tarım ürünleri ihracat eğilimi Ekim ayında yükselmesine rağmen yıl genelinde toplam ihracatta görülen eğilimin altında bir seyir izlemiştir.

İHRACAT: BÜYÜME ORANI

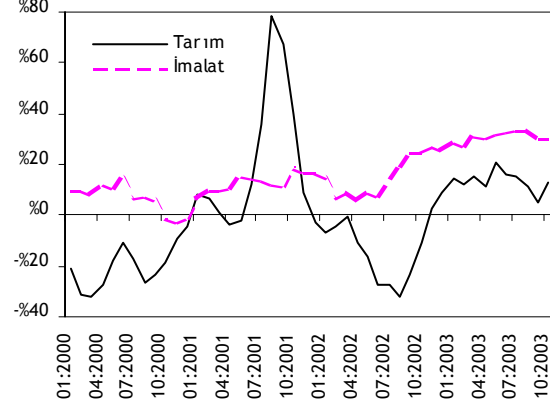
(üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: DİE.

İHRACAT: SEKTÖREL BÜYÜME ORANLARI

(üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: DİE.

32. Ekim ayında ihracat artışına en büyük katkıyı yapan mal grupları sırasıyla kara taşıtları, örme giyim eşyası, elektrikli makine ve cihazlar ile kazanlar-makineler-mekanik cihazlar ihracatı olmuştur. Bu ayda söz konusu sektörlerin ihracatı toplam ihracatın yüzde 36,3'ünü oluşturmuştur.

İHRACAT: ÜLKE DAĞILIMI (milyon ABD doları)

	Ekim					Ocak-Ekim				
	2002		2003		%	2002		2003		%
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)	
Toplam	3501	..	4693	..	34.1	29223	..	38317	..	31.1
OECD Ülkeleri	2294	65.5	3033	64.6	32.2	19080	65.3	24816	64.8	30.1
Avrupa Birliği Ülkeleri	1828	52.2	2493	53.1	36.4	14895	51.0	19907	52.0	33.6
EFTA Ülkeleri	35	1.0	52	1.1	49.4	341	1.2	441	1.2	29.2
Diğer OECD Ülkeleri	431	12.3	488	10.4	13.3	3843	13.2	4468	11.7	16.3
OECD dışı	1064	30.4	1472	31.4	38.3	9000	30.8	11986	31.3	33.2
Avrupa Ülkeleri	330	9.4	487	10.4	47.3	2800	9.6	3753	9.8	34.0
Afrika Ülkeleri	158	4.5	221	4.7	39.8	1382	4.7	1786	4.7	29.2
Amerika Ülkeleri	22	0.6	22	0.5	-3.6	199	0.7	219	0.6	9.8
Orta Doğu Ülkeleri	364	10.4	511	10.9	40.1	2947	10.1	4052	10.6	37.5
Diğer Asya Ülkeleri	178	5.1	231	4.9	29.4	1528	5.2	2121	5.5	38.8
Diğer Ülkeler	11	0.3	2	0.0	-80.0	143	0.5	56	0.1	-61.0
Türkiye Serbest Bölgeleri	143	4.1	188	4.0	31.6	1143	3.9	1515	4.0	32.5
Seçilmiş Ülkeler										
Almanya	581	16.6	745	15.9	28.3	4 759	16.3	6 133	16.0	28.9
ABD	283	8.1	314	6.7	11.1	2 774	9.5	3 129	8.2	12.8
İngiltere	327	9.4	386	8.2	17.9	2 434	8.3	2 966	7.7	21.9
İtalya	239	6.8	342	7.3	42.8	1 903	6.5	2 623	6.8	37.9
Fransa	192	5.5	303	6.5	57.6	1 743	6.0	2 276	5.9	30.6
İspanya	112	3.2	181	3.9	61.3	910	3.1	1 437	3.7	57.9
Rusya	104	3.0	146	3.1	40.0	990	3.4	1 099	2.9	11.0

Kaynak: DİE.

33. Ekim ayında OECD ülkelerine yapılan ihracatın toplam ihracattaki payında gerileme olmuş, OECD dışı ülkelere yapılan ihracatın payında ise artış olmuştur. Bu artışta Ekim ayında Orta Doğu ülkelerine yapılan ihracatın savaşın sona ermesiyle yakaladığı yükselme

eğilimi belirleyici olmuştur. 2003 yılı Ocak-Ekim döneminde Avrupa Birliği ülkeleri ile yapılan ihracatın payı euronun dolara karşı değer kazanmasının etkisiyle 2002 yılı aynı dönemine göre artış kaydetmiştir.

34. Seçilmiş ülkeler bazında incelendiğinde, 2003 yılı Ocak-Ekim döneminde en fazla ihracatın Almanya ile yapıldığı ve söz konusu ülkeyi ABD ve İngiltere'nin izlediği görülmektedir. Ayrıca bu dönemde İspanya'ya yapılan ihracattaki büyük oranlı artış göze çarpmaktadır.

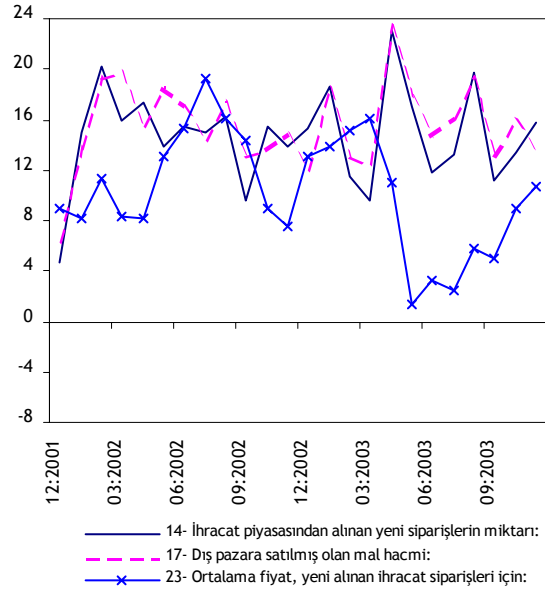
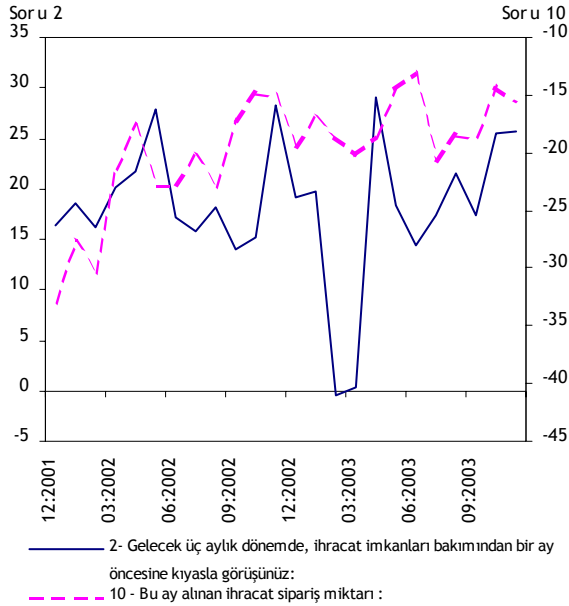
Görünüm

35. TCMB İktisadi Yönelim Anketi Kasım ayı sonuçlarına göre, gelecek üç aylık dönemde ihracat imkânları eğilimine yönelik iyimser beklentilerin devam ettiği görülmektedir. Diğer taraftan anket sonuçlarına göre Kasım ayı için alınan ihracat sipariş miktarında Ekim ayına göre sınırlı da olsa düşme görülmüştür.

36. Aynı ankete göre gelecek üç aylık dönemde, gerek yeni ihracat siparişlerinin gerekse dış piyasaya satılması beklenen mal hacminin artacağına ilişkin iyimserler lehine olan farkın Kasım ayında da devam ettiği gözlenmiştir. Diğer taraftan, ihracat piyasasından alınacak yeni siparişler için gelecek üç ay için ortalama fiyat beklentisi Mayıs ayından bu yana süren artış eğilimini korumuştur.

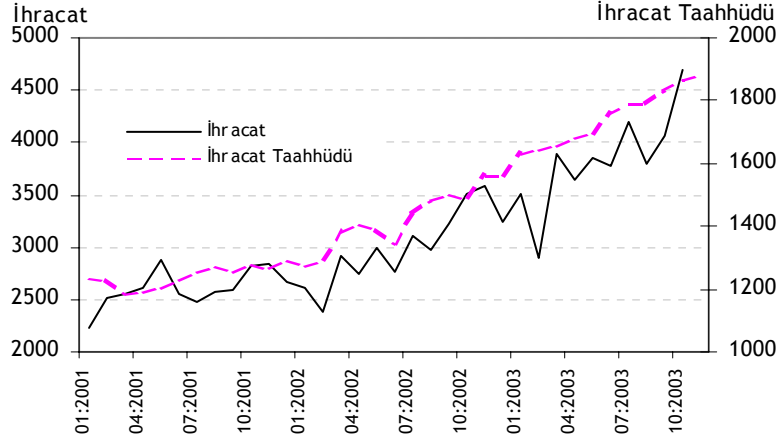
37. Türk lirasında 2003 yılında görülen güçlenme eğilimine paralel olarak, gelecek üç aylık dönemde ihracat üzerinde baskı yaratacağı düşünülen faktörler arasında fiyat rekabeti yüksek payını korumaktadır. Diğer taraftan, ihracat siparişlerinin kısıtlanması konusunda savaşın sona ermesiyle beraber Nisan ayından itibaren azalmakta olan dış konjonktür ile ilgili kaygılar bu seyrini sürdürmüştür.

İHRACATA İLİŞKİN BEKLENTİLER

38. Dahilde işleme rejimi kapsamında bulunulan ihracat taahhüdü hacmi 2003 yılının Ocak-Kasım döneminde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 25,8 oranında artarak 22,2 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Bu dönemde dahilde işleme rejimine tâbi olarak yapılması öngörülen ithalat ise yüzde 27,5 oranında artarak 14,1 milyar ABD doları olmuştur. 2002 yılı ortalarından itibaren artış eğiliminde olan dahilde işleme rejimi kapsamında taahhüt edilen ihracatın en fazla on iki ay içinde yapılma zorunluluğu göz önüne alındığında, yılın kalanı ve gelecek yılda da ihracattaki yüksek oranlı artışın devam edeceği düşünülmektedir.

DAHİLDE İŞLEME KAPSAMINDAKİ İHRACAT TAAHHÜDÜ
(12 aylık hareketli ort.) ve
TOPLAM İHRACAT (milyon ABD doları)

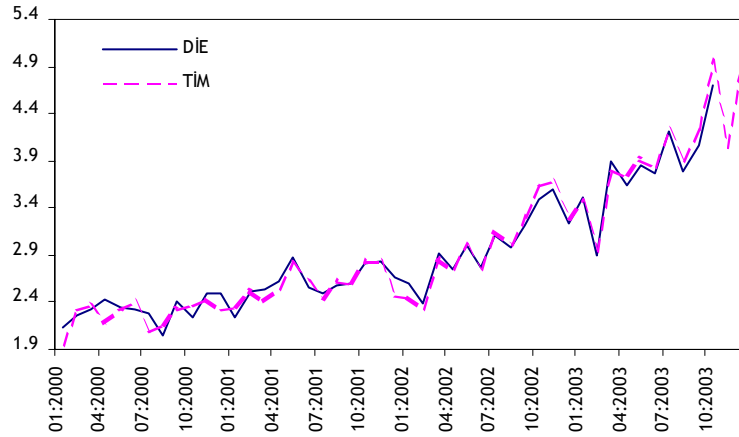

Kaynak: DTM.

39. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre ihracat, Kasım ve Aralık aylarında sırasıyla 4 ve 4,9 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda 2003 yılında ihracat 2002 yılına göre yüzde 32,4 oranında artarak 47,9 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır.

40. TİM'in kendi sınıflaması dahilinde, sanayi ürünleri ihracatı 2003 yılında yüzde 32,4 oranında artmıştır. Taşıt araçları ve yan sanayi ihracatı yüzde 52,3 oranında, tarım ürünleri ihracatı ise yüzde 33,6 oranında artmıştır.

İHRACAT: DİE-TİM KARŞILAŞTIRMASI (milyar ABD doları)

Kaynak: DİE, TİM.

41. 2003 yılında ihracatta yaşanan ivmenin 2004 yılında da sürdürülmesi hedeflenmektedir. Bu hedefe yönelik olarak, Türk Eximbank, 29 Aralık 2003 tarihinden geçerli olmak üzere, ihracatçının rekabet gücünün desteklenmesi amacıyla kısa vadeli TL kredi faiz oranlarında indirim yapmıştır.

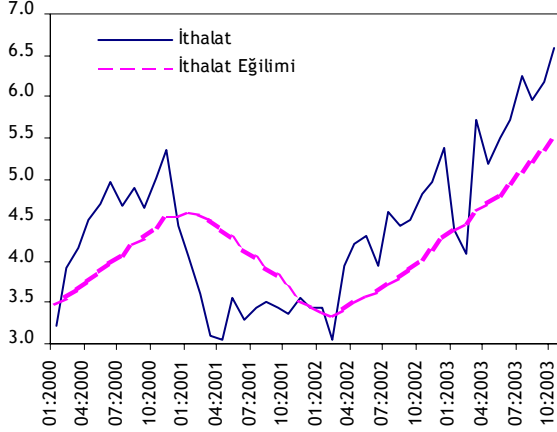
III. İTHALAT

Genel Değerlendirme

42. İthalat 2003 yılının Ekim ayında önceki yılın aynı ayına göre yüzde 36,4 oranında artarak 6,6 milyar ABD doları olmuştur. Böylelikle, 2003 yılı Ocak-Ekim dönemindeki ithalat önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 34,8 oranında artarak 55,6 milyar ABD dolarına, on iki aylık ithalat ise 65,9 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

İTHALAT ve İTHALAT EĞİLİMİ†

(milyar ABD doları)

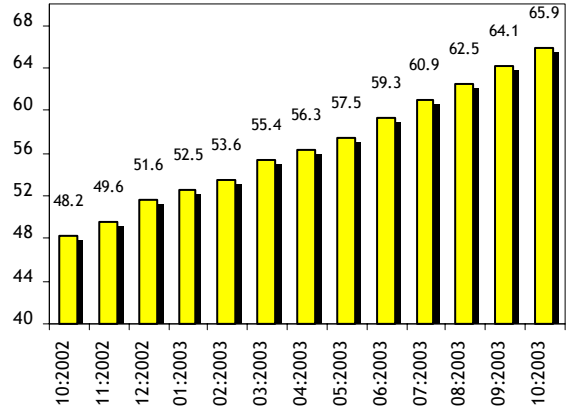

† İthalat eğilimi 12 aylık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.

Kaynak: DİE.

İTHALAT

(on iki aylık, milyar ABD doları)

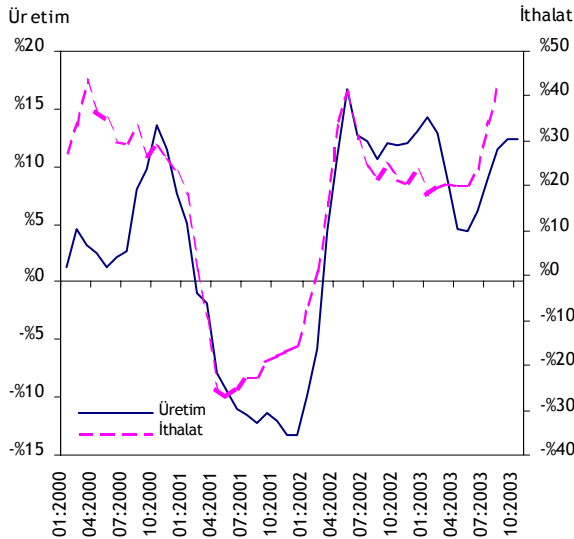

Kaynak: DİE.

43. Yılın ilk on ayında TEFE bazlı reel kur endeksi baz alındığında geçen yılın aynı dönemine göre Türk lirasının ortalama olarak yüzde 8,7 oranında değer kazanması ile yurt içi sanayi üretimindeki ve ihracatındaki artış, ithalattaki yükselmeye etkili olmuştur. Ayrıca, bu dönemde euronun ABD doları karşısında değer kazanması euro cinsinden ithalatın ABD doları karşılığını artırıcı etki yapmıştır.

İMALAT SANAYİ ÜRETİM ve ARA MALI İTHALAT ENDEKSLERİ: BÜYÜME ORANLARI

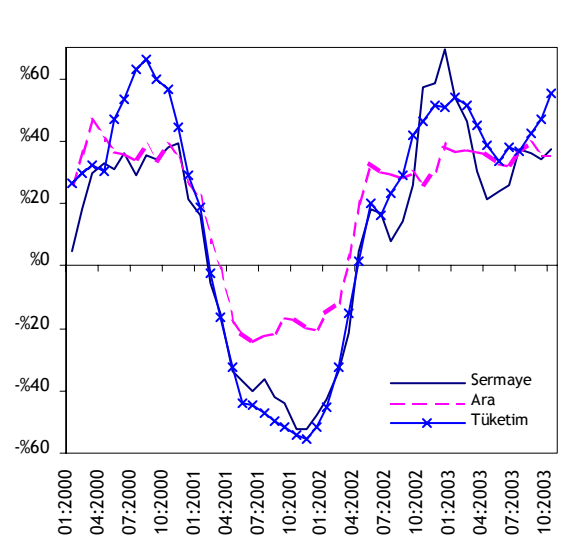
(üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: DİE.

İTHALAT: BÜYÜME ORANLARI

(üç aylık hareketli ortalama, yıllık % değişim)

Kaynak: DİE.

44. Ocak-Ekim döneminde tüketim malları ve çoğunluğunu ham petrol ve doğal gaz ithalatının oluşturduğu mineral yakıt ve yağlar dışındaki ara malı ithalatı toplam ithalattaki büyümenin üzerinde bir artış oranı sergilemiştir. Yurt içi sanayi üretimindeki güçlü büyüme ve ihracat artışının gerektirdiği ithal girdi ihtiyacı Ocak-Ekim dönemi ara malı ithalatındaki artış eğiliminin devam etmesini sağlamıştır. Ayrıca, dayanıklı tüketim mallarına yönelik talepteki artış ve turizm sektöründeki canlanma hem ara malı hem de tüketim malı ithalatındaki yükselmeye katkıda bulunmuştur. Diğer taraftan, yılın üçüncü çeyreğinde artan kapasite kullanım oranlarının üretim artışının sürdürülebilmesi için yeni yatırımları gerektirmesi sebebiyle sermaye malı ithalatı artış eğilimini devam ettirmiştir.

45. Ekim ayında ithalat artışına en fazla katkıyı yapan mal grupları sırasıyla kara taşıtları, kazanlar, makineler ve mekanik cihazlar, elektrikli makine ve cihazlar, mineral yakıtlar ve yağlar ile demir ve çelik olmuştur. Söz konusu mal gruplarının ithalatı Ekim ithalatının yüzde 56,6'sını oluşturmuştur.

İTHALAT (milyon ABD doları)

	Ekim				Ocak-Ekim			
	2002	2003	% Değişim	% Katkı	2002	2003	% Değişim	% Katkı
Toplam	4830	6588	36.4	..	41222	55571	34.8	..
Sermaye Malları	793	1209	52.4	8.6	6454	8563	32.7	5.1
Ara Malları	3387	4564	34.7	24.4	30301	40871	34.9	25.6
Tüketim Malları	502	795	58.3	6.1	3987	5786	45.1	4.4
Diğer	147	20	-86.7	-2.6	480	351	-26.9	-0.3
Önemli Fasıllar:								
Mineral yakıtlar, mineral yağlar	933	1060	13.6	2.6	7361	9384	27.5	4.9
Ham petrol	394	422	7.2	0.6	3387	4023	18.8	1.5
Organik kimyasal ürünler	171	189	10.4	0.4	1551	1898	22.4	0.8
Eczacılık ürünleri	128	193	51.1	1.3	1190	1655	39.1	1.1
Plastik ve mamulleri	224	310	38.3	1.8	1939	2647	36.5	1.7
Pamuk, pamuk ipliği, pamuklu mensucat	75	122	63.5	1.0	1101	1384	25.6	0.7
Demir ve çelik	288	378	31.5	1.9	2113	3838	81.6	4.2
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar	780	1038	33.1	5.3	6245	7980	27.8	4.2
Elektrikli makine ve cihazlar	398	573	43.9	3.6	3443	4357	26.5	2.2
Kara taşıtları ve bunların aksam, parçaları	250	682	172.5	8.9	1697	3752	121.1	5.0
Optik alet ve cihazlar	91	122	34.4	0.6	855	1039	21.5	0.4

Kaynak: DİE.

46. Ekim ayında Avrupa Birliği ülkelerinden yapılan ithalatın toplam ithalat içindeki payında 3,5 puanlık bir artış göze çarpmaktadır. Söz konusu büyümede euro ABD doları arasındaki paritenin euro lehine değişmesinin belirleyici faktör olduğu düşünülmektedir.¹

¹ Ödemeler Dengesi Raporu'nda parite değişimlerinin dış ticaret verileri üzerine etkisi üç ayda bir hesaplanarak yayımlanmaktadır. Eylül ayı raporunda belirtildiği gibi, 2003 yılı ilk dokuz ayında paritedeki değişimler ABD doları cinsinden yayımlanan ithalatta 1,7 milyar ABD doları, ihracatta ise yaklaşık 1,4 milyar ABD doları artırıcı etki yapmıştır. Sonuç olarak dış ticaret açığının 250 milyon ABD dolarlık kısmı parite değişimlerinden kaynaklanmıştır.

İTHALAT: ÜLKE DAĞILIMI (milyon ABD doları)

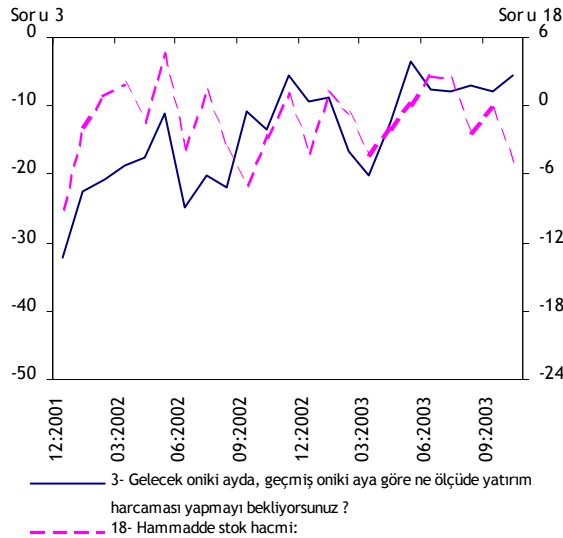
	Ekim					Ocak-Ekim				
	2002		2003		%	2002		2003		%
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)	
Toplam	4830	..	6588	..	36.4	41222	..	55571	..	34.8
OECD Ülkeleri	3079	63.7	4283	65.0	39.1	26346	63.9	35092	63.1	33.2
Avrupa Birliği Ülkeleri	2079	43.1	3071	46.6	47.7	18341	44.5	25041	45.1	36.5
EFTA Ülkeleri	281	5.8	398	6.0	41.7	2134	5.2	2962	5.3	38.8
Diğer OECD Ülkeleri	719	14.9	814	12.4	13.3	5871	14.2	7089	12.8	20.7
OECD dışı	1703	35.3	2246	34.1	31.9	14398	34.9	19998	36.0	38.9
Avrupa Ülkeleri	563	11.7	742	11.3	31.7	5012	12.2	7009	12.6	39.8
Afrika Ülkeleri	242	5.0	308	4.7	27.2	2118	5.1	2705	4.9	27.8
Amerika Ülkeleri	33	0.7	82	1.2	150.7	502	1.2	891	1.6	77.6
Orta Doğu Ülkeleri	385	8.0	399	6.1	3.7	3077	7.5	3672	6.6	19.4
Diğer Asya Ülkeleri	392	8.1	669	10.2	70.7	3477	8.4	5402	9.7	55.4
Diğer Ülkeler	88	1.8	46	0.7	-47.5	213	0.5	319	0.6	49.5
Türkiye Serbest Bölgeleri	48	1.0	59	0.9	22.1	478	1.2	481	0.9	0.6
Seçilmiş Ülkeler										
Almanya	651	13.5	891	13.5	37.0	5414	13.1	7354	13.2	35.8
İtalya	352	7.3	549	8.3	55.9	3252	7.9	4377	7.9	34.6
Rusya	345	7.1	458	6.9	32.7	3070	7.4	4221	7.6	37.5
ABD	306	6.3	285	4.3	-6.7	2590	6.3	2883	5.2	11.3
Fransa	256	5.3	449	6.8	75.2	2450	5.9	3247	5.8	32.5
İngiltere	234	4.8	336	5.1	43.4	1862	4.5	2886	5.2	55.0

Kaynak: DİE.

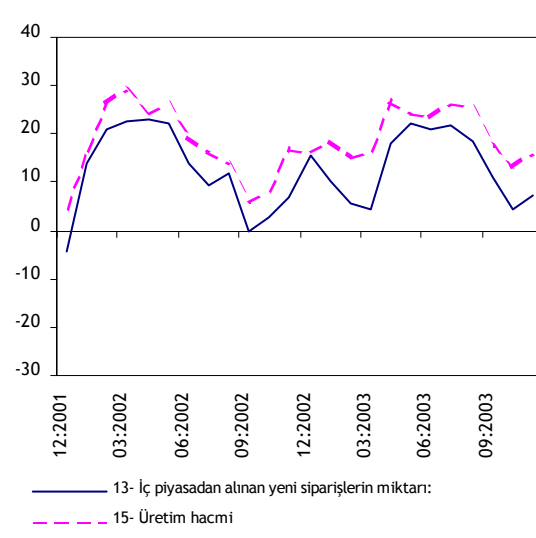
Görünüm

47. TCMB İktisadi Yönelim Anketi Kasım ayı verilerine göre, gelecek üç aylık döneme ilişkin iç talep eğilimi incelendiğinde, Temmuz ve sonrasında azalmaya başlayan özel firmaların talep beklentilerinin Kasım ayında yükselme eğilimine girdiği görülmektedir. Yatırım harcaması eğiliminin önceki yıllara göre yüksek bir seviyede bulunması ve son aylarda makine-teçhizat imalatında gözlenen hızlı artışlar, sermaye malları ithalatının yılın dördüncü üç aylık döneminde de artmaya devam edeceğini göstermektedir.

İTHALATA İLİŞKİN BEKLENTİLER

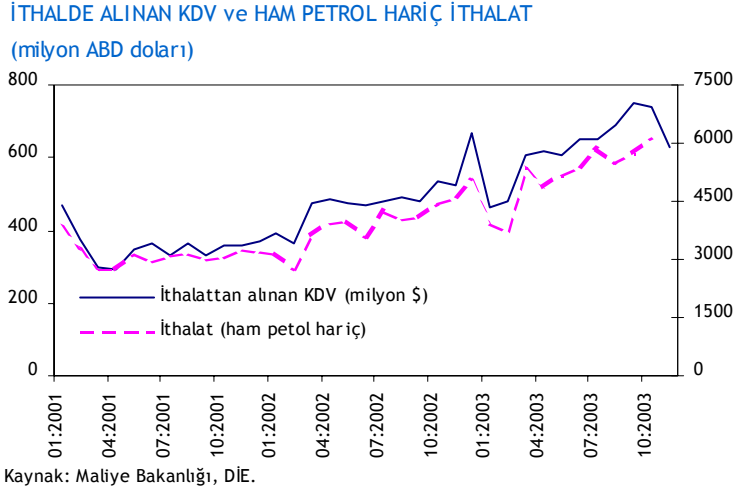
Kaynak: TCMB İktisadi Yönelim Anketi.

Kaynak: TCMB İktisadi Yönelim Anketi.

48. 2002 yılı Ocak-Ekim döneminde 11,5 milyar ABD doları olan vadeli ithalatın, 2003 yılının aynı döneminde 14,8 milyar ABD doları olduğu hesaplanmıştır. Ancak, toplam ithalatın yüzde 34,8, vadeli ithalatın ise yüzde 28,3 artması nedeniyle vadeli ithalatın toplam ithalat içindeki payı yüzde 26,6'ya gerilemiştir. Diğer taraftan, aynı yöntemle hesaplanan vadeli ihracatın ise bu dönemde yüzde 40,4 oranında artarak 23,8 milyar ABD dolarına ulaştığı görülmektedir. Bu dönemde gerek mal mukabili ihracatın, gerekse vadeli akreditif yöntemiyle yapılan ihracatın toplam ihracattaki payları önemli oranda artmıştır.

49. İthalde alınan katma değer vergisi (KDV) rakamlarına göre Kasım ayında ithalatın 5,6 milyar ABD doları olması beklenmektedir.

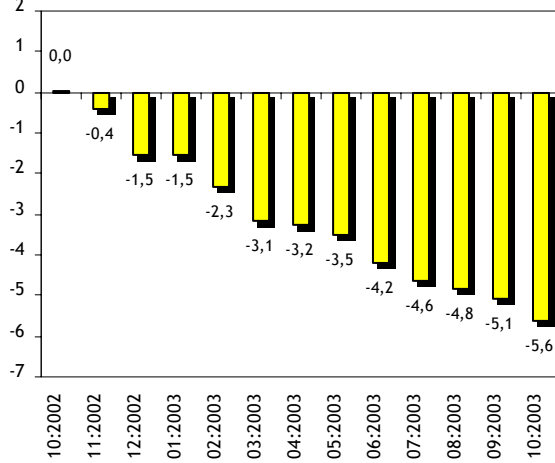

IV. CARİ İŞLEMLER

50. Cari işlemler dengesi 2003 yılı Ekim ayında 119 milyon ABD doları, yılın ilk on aylık döneminde ise 4,1 milyar ABD doları açık vermiştir. On iki aylık cari işlemler açığı Ekim ayında 5,6 milyar ABD doları olmuştur.

CARİ İŞLEMLER DENGESİ

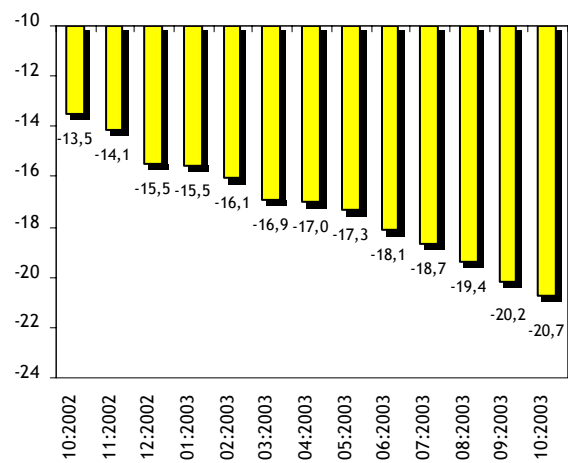
(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

DIŞ TİCARET DENGESİ

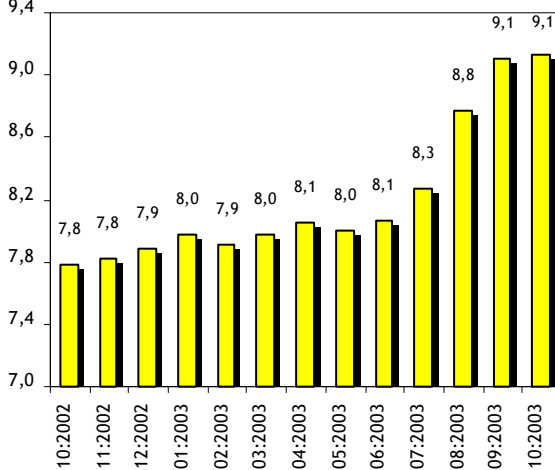
(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

HİZMETLER DENGESİ

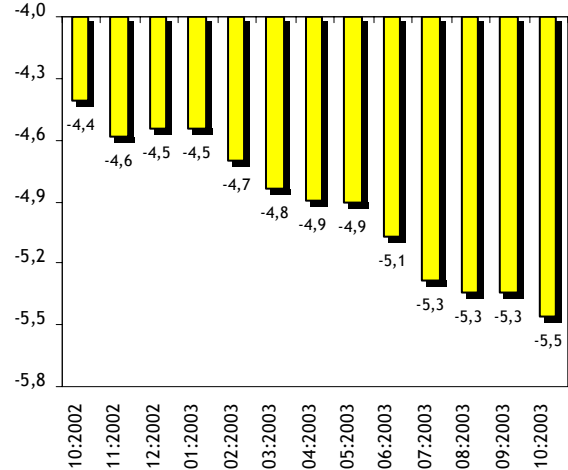
(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

YATIRIM GELİRİ DENGESİ

(on iki aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

51. 2003 yılı Ocak-Ekim döneminde dış ticaret açığının genişlemesinin yanında, yabancıların satın almış olduğu hisse senetleri ve devlet iç borçlanma senetlerine ait temettü ve faiz ödemelerini içeren portföy yatırımı giderlerindeki artış nedeniyle artan yatırım giderleri de cari açığa artırıcı etki yapmıştır. Hizmet gelirleri ise turizm gelirlerindeki (özellikle Ağustos ve Eylül aylarında) büyük oranlı artış neticesinde yükselmiştir.

52. Bu dönemde ihracatta meydana gelen yüzde 31,1'lik artış ihracatın çoğunluğunu oluşturan imalat sanayi ürünleri ihracatı kaynaklı olmuştur. Birim ücret maliyetlerinin düşük düzeylerde olması, finansman maliyetlerindeki gerileme ve ihracat fiyatlarında 2002 yılı son çeyreğinden itibaren görülen artış eğilimi, ihracat artışında önemli bir etkenler olmuştur. Toplam ithalattaki yüzde 34,8'lik artış ise öncelikle ara malı ve yatırım malı ithalatındaki artıştan kaynaklanmıştır. Reel kurlardaki yükselme eğilimi bu dönemde ithalat artışını desteklemiştir. Bu gelişmelerin sonucunda ödemeler dengesi tanımlamasına göre dış

ticaret açığı 2002 yılı Ocak-Ekim dönemindeki 6,2 milyar ABD dolarından 2003 yılı aynı dönemde 10,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

CARI İŞLEMLER (milyon ABD doları)

	2002							2003
	Oca-Eki	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Oca-Eki
Cari İşlemler Dengesi	18	-570	-555	-339	253	246	-119	-4103
Dış Ticaret Dengesi	-6172	-986	-1307	-1416	-1417	-1343	-1085	-10839
Toplam Mal İhracatı	32577	4203	4076	4477	4197	4475	5123	41541
Toplam Mal İthalatı	-38749	-5189	-5383	-5893	-5614	-5818	-6208	-52380
Hizmetler Dengesi	6973	651	800	1217	1841	1563	1019	8219
Gelir	12859	1242	1488	2153	2599	2270	1882	15018
Gider	-5886	-591	-688	-936	-758	-707	-863	-6799
Yatırım Geliri Dengesi	-3561	-526	-336	-493	-505	-347	-360	-4467
Gelir	2025	211	231	213	148	171	145	1888
Gider	-5586	-737	-567	-706	-653	-518	-505	-6355
Cari Transferler	2778	291	288	353	334	373	307	2984
İşçi Gelirleri	1639	202	183	223	233	277	219	1929
<i>Bilgi için:</i>								
Bavul Ticareti	3354	359	308	274	403	406	430	3224
Parasal Olmayan Altın (net)	-1239	-172	-260	-354	-326	-237	-247	-2319
Turizm Geliri	7774	637	896	1346	1967	1600	1125	8703
Faiz Geliri	624	90	106	33	32	46	40	523
Faiz Gideri	-3537	-487	-308	-262	-524	-348	-315	-3729

Kaynak: TCMB.

53. Yılın ilk çeyreğinde Irak savaşının yarattığı belirsizliklerin olumsuz etkileri nedeniyle bavul ticaretinde gerileme olmuş, belirsizliklerin azalmasıyla beraber Mayıs ayından itibaren geçen yılki performans tekrar yakalanmıştır. 2003 yılı Ocak-Ekim döneminde bavul ticareti yoluyla yapılan ihracat önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 3,9 oranında azalarak 3,2 milyar ABD doları olmuştur.

54. ABD dolarındaki değer kaybı ve yıl içinde meydana gelen jeopolitik istikrarsızlıklar uluslararası piyasalarda işlenmiş altın talebini artırmıştır. Buna bağlı olarak uluslararası altın fiyatlarında da 2003 yılında artış olmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak parasal olmayan altın net ithalatındaki yıl başından beri süregelen artış eğilimi Ekim ayında da devam etmiştir. Bu çerçevede, Ocak-Ekim döneminde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 87,2 oranında artan parasal olmayan altın net ithalatı 2,3 milyar ABD doları olmuştur.

55. İhracatın yanısıra hizmetler dengesinin de Ocak-Ekim döneminde gösterdiği performans, 2003 yılı cari işlemler açığının hedeflenen 7,7 milyar ABD dolarının altında gerçekleşeceğini göstermektedir. Hizmetler dengesi fazlası Ocak-Ekim döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 17,9 oranında artış göstermiştir. Dış ticaret hacminin genişlemesinden ötürü navlun ve diğer taşımacılık hizmetlerine ait gelir ve gider kalemleri önceki yılın aynı dönemine göre yükselirken, finansal hizmet giderlerinde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 86,4 oranında bir azalma göze çarpmaktadır.

TURİZM GELİRLERİ

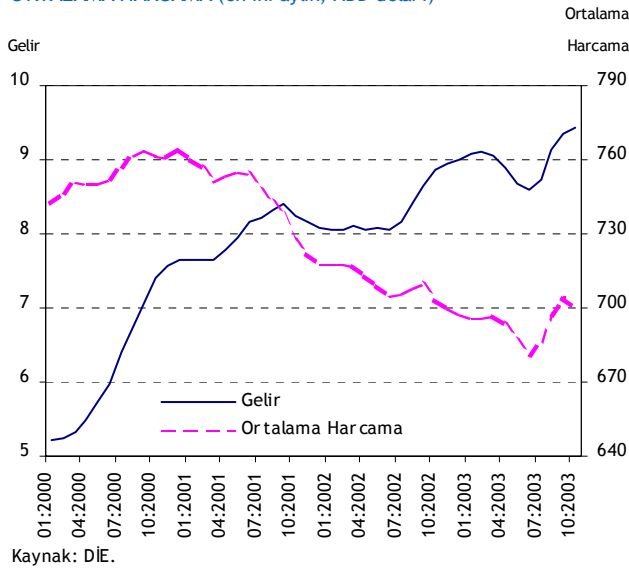
	2002							2003
	Oca-Eki	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Oca-Eki
Turizm Gelirleri (milyon ABD doları)	7774	896	1346	1967	1600	1125		8703
Kişi Sayısı (bin kişi)	11652	1343	1691	2453	1984	1861	915	12218
Ortalama Harcama (ABD doları)	667	667	796	802	807	605		712

Kaynak: DIE.

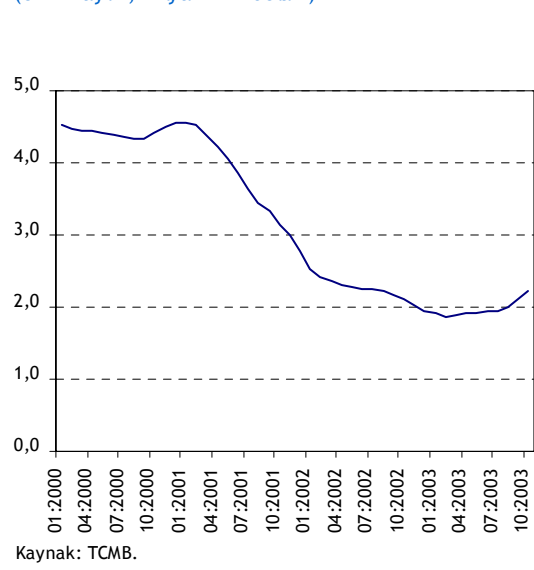
56. DİE tarafından açıklanan turizm gelirleri Ocak-Ekim döneminde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12 oranında artarak 8,7 milyar ABD doları olmuştur. Aynı dönemde Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçi sayısında ise yüzde 5,7 oranında artış kaydedilmiştir. Ziyaretçi başına düşen ortalama harcama tutarında yıl başından bu yana görülen artış eğiliminin Ekim ayında sona erdiği dikkat çekmektedir. ABD dolarının TL'ye karşı Ekim ayında güçlenmiş olmasının harcamaların ABD doları karşılığını düşürdüğü düşünülmektedir. Ayrıca, bu ay için açıklanan turizm gelirin tahmini değer olmasının söz konusu ayda ortalama harcamadaki gerilemede etkili olduğu düşünülmektedir.

57. Irak savaşının başlamasının etkisiyle Nisan ayına kadar ziyaretçi sayısı ve turizm gelirlerinde gerileme görülmüştür. Savaşın sona ermesiyle bölgedeki belirsizliklerin azalması ve turizm sezonunun başlamasının etkisiyle turizm sektöründe canlanma görülmektedir. Nitekim, DİE'nin Kasım ayı istatistiklerine göre çıkış yapan yabancı ziyaretçiler geçen yılın aynı ayına göre yüzde 18,8 oranında artmıştır.

TURİZM GELİRLERİ (on iki aylık, milyar ABD doları),
ORTALAMA HARCAMA (on iki aylık, ABD doları)

İŞÇİ GELİRLERİ: ÖZEL
(on iki aylık, milyar ABD doları)

58. Yatırım geliri hesabı 2003 yılının Ocak-Ekim döneminde 4,5 milyar ABD doları açık vermiştir. Bu açığın en önemli belirleyicileri portföy yatırımı giderleri ve faiz giderleri olmuştur. Bu dönemde, özellikle genel hükümet ve diğer sektörlerin uzun vadeli borç faiz ödemelerindeki artış nedeniyle faiz gideri artmış ve 3,7 milyar ABD doları olmuştur. Aynı dönemde Hazine'nin ihraç ettiği tahvil/bono gibi borç senetlerine ilişkin faiz ödemelerini ve yabancıların satın almış olduğu hisse senetlerine ait temettü ödemelerini içeren portföy yatırımı giderleri de yükselmiş ve 2,2 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

59. Temmuz ayından itibaren artmaya başlayan işçi gelirleri ile beraber cari transferler 2003 yılının ilk on ayında 2002 yılının aynı dönemine göre yüzde 7,4 oranında artarak 3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, işçi gelirlerinde yüzde 17,7 oranında artış kaydedilmiştir.

V. SERMAYE HAREKETLERİ

60. 2003 yılının Ekim ayında finans hesabı 519 milyon ABD doları açık vermiştir. Bu ayda IMF kredileri ve resmi rezerv değişimleri dışarıda tutulduğunda 1,6 milyar ABD doları net sermaye çıkışı olurken, Ocak-Ekim döneminde de 4,5 milyar ABD doları, 12 aylık olarak 5,3 milyar ABD doları net sermaye girişi olmuştur.

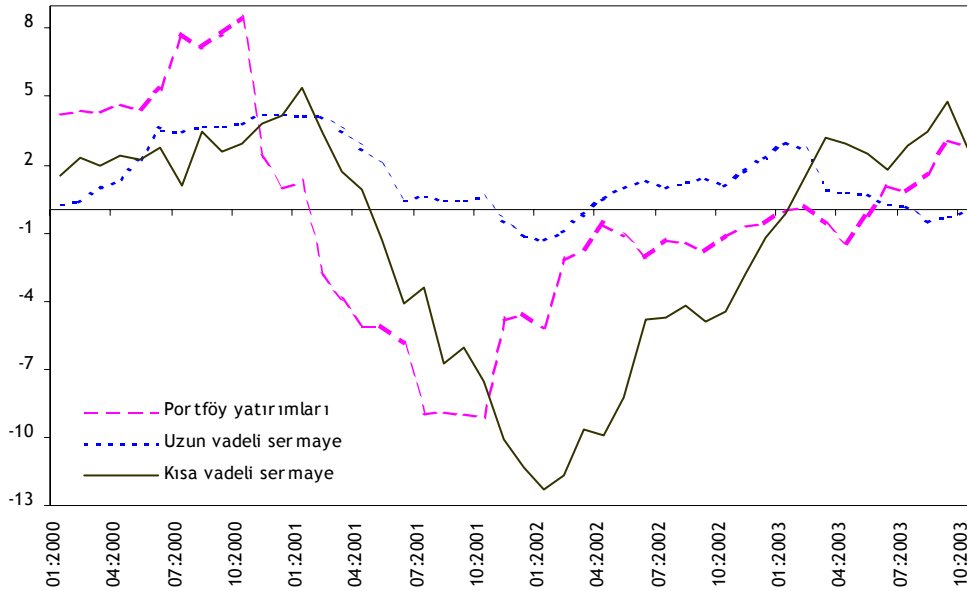
61. Ocak-Ekim döneminde doğrudan yabancı sermaye çıkışı gerçekleşirken, portföy yatırımı kaynaklı sermaye girişi gözlenmiştir. Diğer yatırımlar, bankaların döviz rezervlerindeki azalma sonucu açık vermiştir. Net hata ve noksan kalemi ise Mart ayından itibaren önemli miktarda fazla vermektedir. Bu gelişmeler sonucunda resmi rezervlerde bu dönemde 4,5 milyar ABD doları artış olmuştur.

SERMAYE VE FİNANS HESABI (milyon ABD doları)

	2002							2003
	Oca-Eki	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Oca-Eki
Sermaye ve Finans Hesabı	1127	-1070	-608	-178	-584	-1343	-519	27
Finans Hesabı	1127	-1070	-608	-178	-584	-1343	-519	27
Doğrudan Yatırımlar	917	42	-30	23	63	-30	-77	-34
Portföy Yatırımları	-672	592	634	-242	631	1217	326	2791
Diğer Yatırımlar	6632	-1071	-731	524	152	857	-2129	1742
Rezerv Varlıklar	-5750	-633	-481	-483	-1430	-3387	1361	-4472
Net Hata Noksan	-1145	1640	1163	517	331	1097	638	4076
Bilgi için:								
Kısa Vade	-1427	-1202	-152	424	136	727	-2020	2525
Uzun Vade	1640	170	-462	163	-113	248	147	-783
IMF Kredileri	6365	-39	-117	-63	129	-118	-256	0

Kaynak: TCMB.

SERMAYE HAREKETLERİ (on iki aylık, milyar ABD doları)

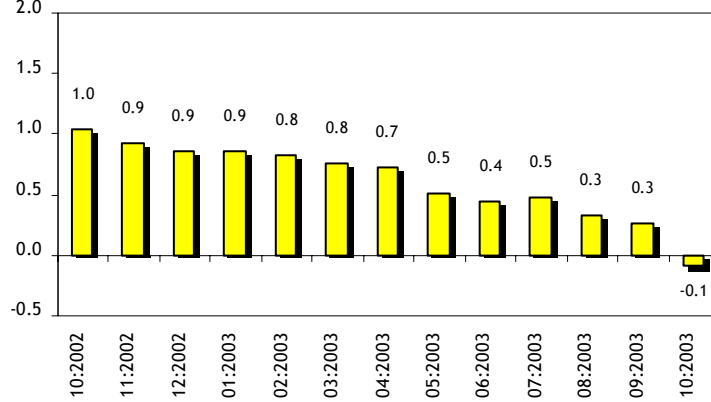

Kaynak: TCMB.

62. Yılın ilk on ayında gerçekleşen net doğrudan yabancı sermaye çıkışının kaynağının büyük ölçüde yerleşikler tarafından yurtdışında yapılan doğrudan yatırımlardaki artış olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu dönemde yabancı şirketlerin yurt dışındaki ortaklarından sağladığı uzun vadeli kredilerde yüzde 77 oranında azalma olduğu göze çarpmaktadır.

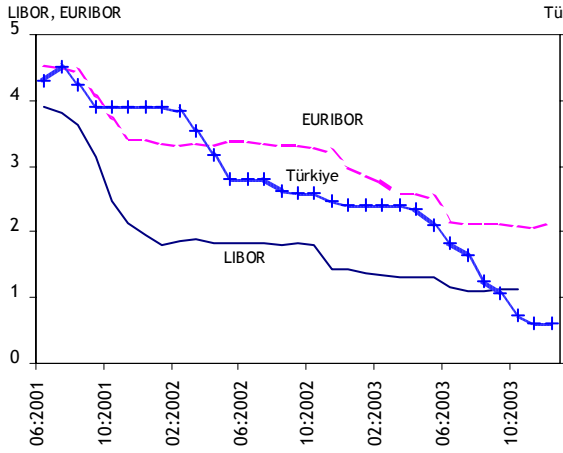
DOĞRUDAN YATIRIMLAR

(on iki aylık, milyar ABD doları)

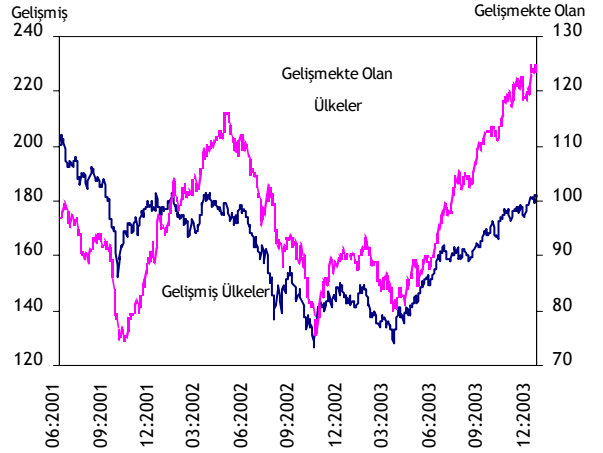
Kaynak: TCMB.

FAİZ ORANLARI (aylık ortalama, yüzde)

LIBOR: 1-ay vadeli ABD doları mevduat için önerilen faiz oranı.
 EURIBOR: 1-ay vadeli euro mevduat için önerilen faiz oranı.
 Türkiye için: Bankalararası para piyasasında oluşan gecelik faiz oranı.
 Kaynak: IMF, www.euribor.org, TCMB.

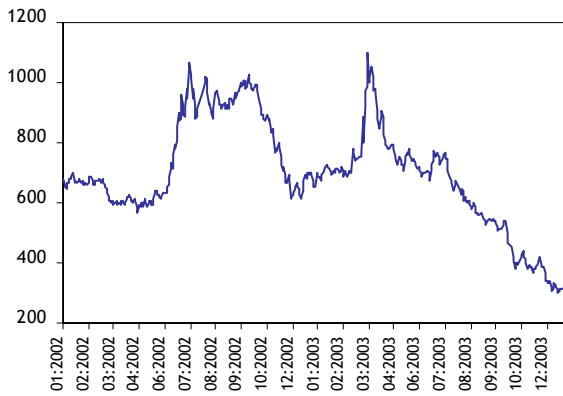
DOW JONES HİSSE SENEDİ FİYAT ENDEKSLERİ

Kaynak: Dow Jones.

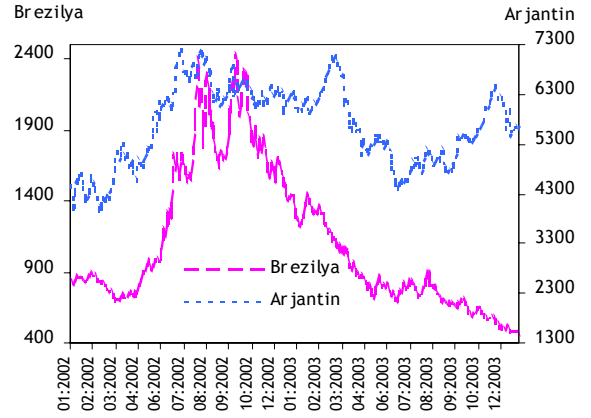
İKİNCİL PİYASA TAHVİL SPREADLERİ (baz puan)

TÜRKİYE

Kaynak: JP Morgan.

BREZİLYA ve ARJANTİN

Kaynak: JP Morgan.

Spread: Ülkelerin devlet tahvilleri getirileri ve ABD Hazine tahvil getirileri arasındaki fark.

63. Uluslararası piyasalarda faiz oranları merkez bankalarının politikalarına paralel şekilde gerilemeye devam etmektedir. ABD Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası temel

faiz oranlarını Haziran ayında, İngiltere Merkez Bankası ise Temmuz ayında düşürmüştür. Bundan ötürü, LIBOR ve EURIBOR faiz oranlarında Haziran ve Temmuz aylarında gerileme görülmüştür. Diğer taraftan, Kasım ayıyla beraber merkez bankaları ekonomik aktivitedeki canlanmanın enflasyonist etkisini önlemek amacıyla faiz oranlarını yeniden yükseltmeye başlamıştır. 5 Kasım ve 3 Aralık tarihlerinde Avustralya Merkez Bankası, 6 Kasım tarihinde ise İngiltere Merkez Bankası faiz oranlarını arttırmışlardır.

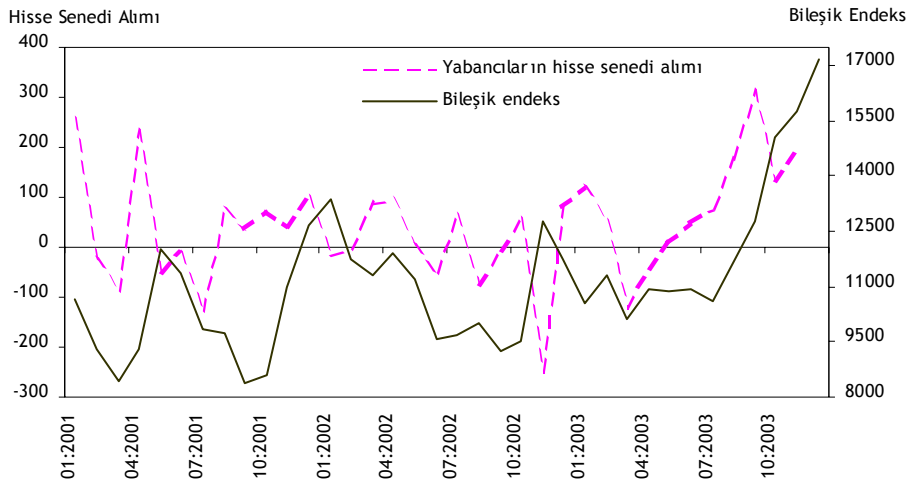
64. 2003 yılı başından itibaren dalgalı seyir izleyen Türkiye tahvillerinin spreadleri, Irak savaşının sona ermesiyle beraber Nisan ayından bu yana genel olarak düşme eğilimindedir. Ekonomideki istikrarın sağlanması ile beraber özellikle Eylül ayından sonra *spread*lerde hızlı bir düşme göze çarpmaktadır. *Spread*lerdeki bu düşüşün 2004 yılında uluslararası piyasalardan borçlanma maliyetini azaltması beklenmektedir.

PORTFÖY YATIRIMLARI (aylık, milyon ABD doları)

	2002							2003
	Oca-Eki	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Oca-Eki
Portföy Yatırımları	-672	592	634	-242	631	1217	326	2791
Varlıklar	-1522	-77	-315	67	19	-692	245	-811
Genel Hükümet	-36	0	-2	-7	-9	0	-2	-26
Bankalar	-1006	-35	-349	119	101	-601	266	-324
Diğer Sektörler	-480	-42	36	-45	-73	-91	-19	-461
Yükümlülükler	850	669	949	-309	612	1909	81	3602
Hisse Senetleri	150	9	48	77	175	311	132	762
Borç Senetleri	700	660	901	-386	437	1598	-51	2840
Merkez Bankası	0	0	0	0	0	0	0	0
Genel Hükümet	887	660	901	-371	437	1598	-51	3017
Yurt İçi	394	210	156	207	437	348	161	1049
Yurt Dışı	493	450	745	-578	0	1250	-212	1968
Bankalar	-187	0	0	-15	0	0	0	-177

Kaynak: TCMB.

İMKB BİLEŞİK ENDEKSİ VE YABANCILARIN NET HİSSE SENEDİ ALIMI

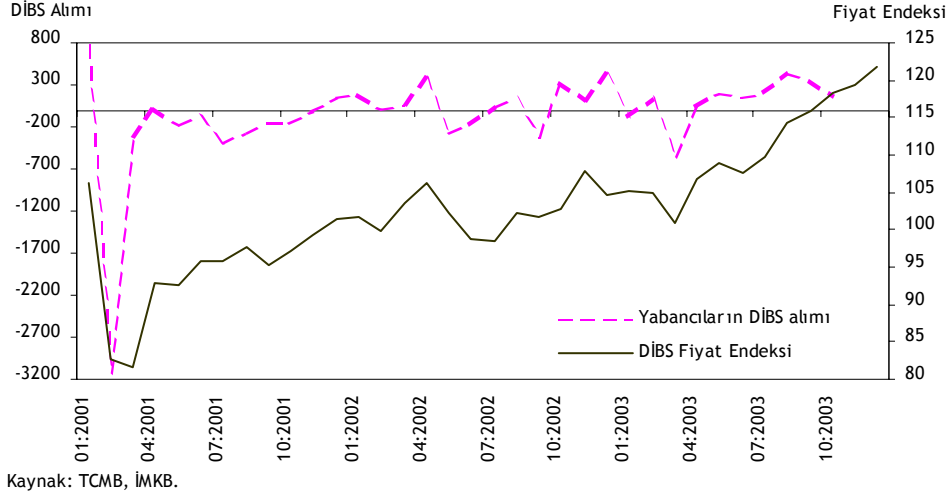

Kaynak: TCMB, İMKB.

65. Devlet iç borçlanma senetleri ve hisse senetleri hareketleri son üç ayda portföy yatırımları kaleminin temel belirleyicileri olmuştur. Mayıs ayından bu yana yabancıların devlet iç borçlanma senetleri ve hisse senetlerinden oluşan menkul kıymetler portföyü artış eğilimindedir. Alış yönlü eğilimin Ekim ayı itibarıyla sınırlı da olsa devam ettiği görülmektedir. İMKB endeksinin ve DİBS fiyat endeksinin artış göstermesi yabancıların portföy hareketlerine yön veren unsur olmuştur.

66. Yabancıların hisse senedine olan talebi Kasım ayında da sürmüştür. İMKB verilerine göre Kasım ayında yabancılar tarafından net 192 milyon ABD doları hisse senedi alımı yapılmıştır. Öte yandan, İMKB DİBS fiyat endeksi Temmuz ayından bu yana yükseliş eğilimindedir. Bu çerçevede, portföy hareketlerinin en büyük belirleyicilerinin yabancıların menkul kıymet alımları olduğu göz önüne alındığında, Kasım ve Aralık aylarında portföy hareketleri kaynaklı sermaye girişi beklenmektedir.

İMKB DİBS FİYAT ENDEKSİ VE YABANCIların NET DİBS ALIMI

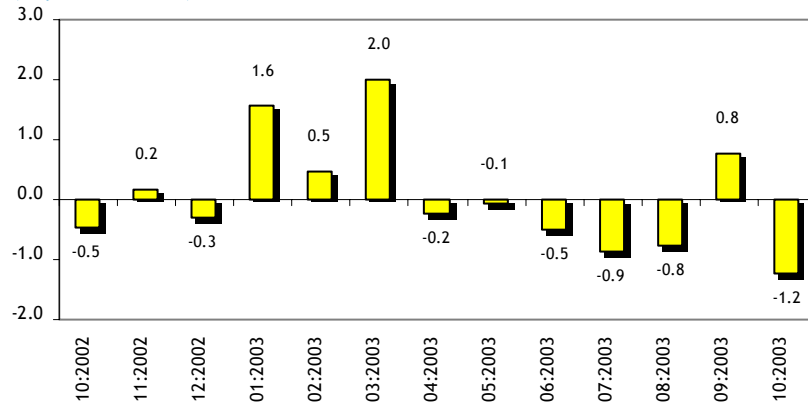

67. Eylül ayında yurt dışında 1,25 milyar ABD doları tutarında tahvil ihracında bulunan Hükümet, yılın kalan kısmında ise tahvil ihracı gerçekleştirilmemiştir.

68. Türkiye’de yerleşik bankalarca yurtdışı muhabirleri nezdinde tutulan cari ve depo hesaplarından oluşan bankaların döviz varlıkları kalemi yıl genelinde oldukça dalgalı bir seyir izlemiştir. Söz konusu kalem, yılın ilk çeyreğinde 4,1 milyar ABD doları azalmış, Nisan-Ağustos döneminde ise 2,4 milyar ABD doları artarak bu tutarda sermaye çıkışına neden olmuştur. Ekim ayında ise bankaların yurt dışı muhabirlerindeki döviz varlıklarındaki artış yoluyla 1,2 milyar ABD dolarlık sermaye çıkışı olmuştur.

BANKALARIN DÖVİZ VARLIKLARINDAKİ DEĞİŞİM†

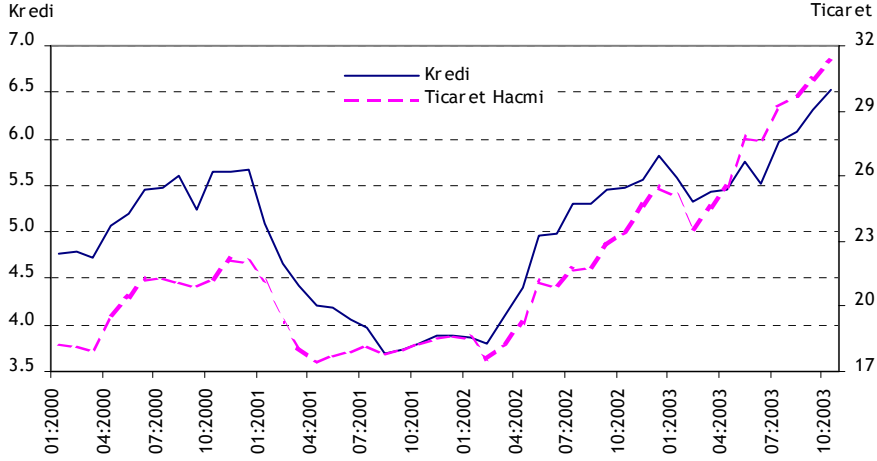
(milyar ABD doları)

† (+) işaret azalışı göstermektedir.

69. 2003 yılının ilk on ayında dış ticaret hacminde görülen yüksek oranlı artışlar ticari kredi kullanımını da artırmaktadır. Bu dönemde dış ticaret hacmi geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 33,3 oranında büyürken, ticari kredi kullanımını yüzde 19,4 oranında artmış ve 19,7 milyar ABD doları olmuştur. Bunun 18,9 milyar ABD dolarlık bölümü vadesi 1 yıldan az olan kısa vadeli ticari kredi kullanımından oluşmaktadır.

ÖZEL SEKTÖR TİCARİ KREDİ KULLANIMI ve TİCARET HACMİ (üç aylık, milyar ABD doları)

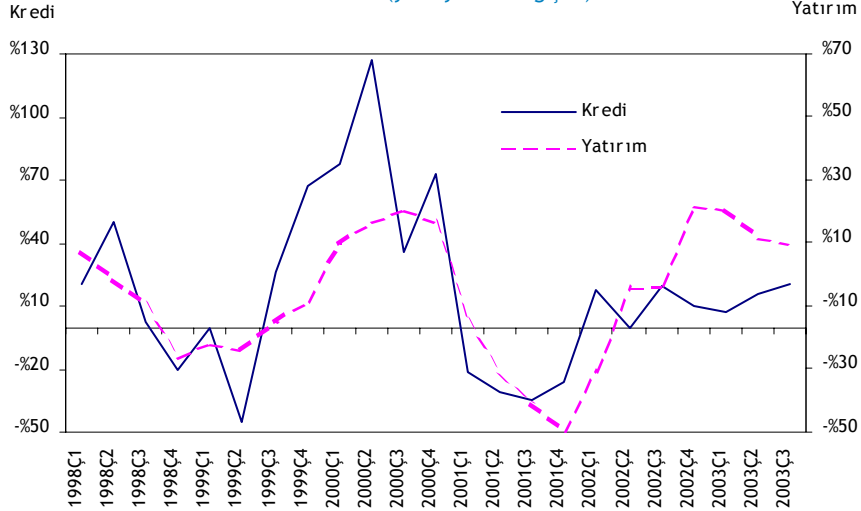

Kaynak: TCMB.

70. Bankacılık sektörü 2003 yılında finansmanını çoğunlukla kısa vadeli kredi yoluyla yapmıştır. 2002 yılında kısa vadeli kredilerde geri ödeyici pozisyonunda olan bankalar, 2003 yılı ilk on aylık döneminde net 1,2 milyar ABD doları kısa vadeli kredi kullanmıştır. Eylül ayına kadar uzun vadeli kredilerde geri ödeyici pozisyonunda bulunan bankalar, Eylül ve Ekim aylarında uzun vadeli kredi kullanıcısı olmuştur.

71. Irak savaşının kısa sürede sonuçlanması ve belirsizliklerin ortadan kalkmasıyla birlikte bankacılık dışı özel sektörün uzun vadeli kredi kullanımını artmaya başlamıştır. Ekim ayında bankacılık dışı özel sektör 885 milyon ABD doları uzun vadeli kredi kullanmış, böylece ilk on ayda uzun vadeli kredi kullanımını geçen yıla göre yüzde 13,8 oranında artmıştır. Uzun vadeli kredi kullanımının artmış olması yatırım harcamalarının yüksek seviyesini koruduğunu göstermektedir.

UZUN VADELİ KREDİ KULLANIMI ve YATIRIM HARCAMALARI: ÖZEL SEKTÖR (yıllık yüzde değişim)

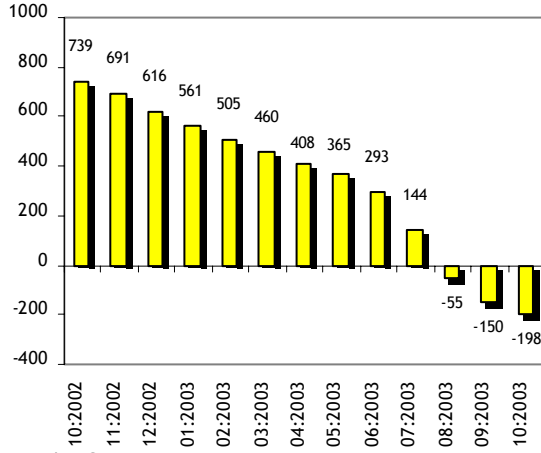

Kaynak: TCMB, DİE.

72. Merkez Bankası 2001 yılı ve öncesinde kullanılan IMF kredilerinin geri ödemesine Ekim ayında da devam etmiş, böylece Ocak-Ekim dönemindeki IMF geri ödemesi 926 milyon ABD dolarına ulaşmıştır.

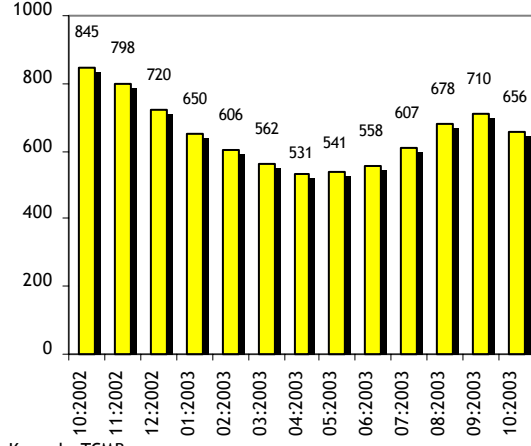
KREDİ MEKTUPLU DÖVİZ TEVDİAT HESAPLARI VE SÜPER DÖVİZ HESAPLARINA GİRİŞ (on iki aylık, milyon ABD doları)

UZUN VADELİ

Kaynak: TCMB.

KISA VADELİ

Kaynak: TCMB.

DIĞER YATIRIMLAR (aylık, milyon ABD doları)

	2002							2003
	Oca-Eki	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Oca-Eki
Diğer Yatırımlar	6632	-1071	-731	524	152	857	-2129	1742
Varımlar	-786	-442	-504	-1059	-753	619	-1663	-955
Ticari Krediler	-852	-301	-62	-230	49	-66	-348	-1270
Krediler	-272	-45	106	73	-3	-33	-27	-469
Bankaların Döviz Varlıkları	725	-55	-512	-870	-752	765	-1238	1157
Yükümlülükler	7418	-629	-227	1583	905	238	-466	2697
Ticari Krediler	1878	151	137	308	54	-79	380	1284
Krediler	5127	-650	-468	706	634	194	-188	205
Merkez Bankası	-6138	-39	-117	0	-348	-118	-191	-926
Genel Hükümet	12069	-158	-327	-150	445	-289	-237	-790
IMF Kredileri	12503	0	0	-63	477	0	-65	926
Uzun Vade	-434	-158	-327	-87	-32	-289	-172	-1716
Kısa Vade	0	0	0	0	0	0	0	0
Bankalar	-1126	-776	-99	630	364	257	33	926
Uzun Vade	-516	-12	-151	45	-265	133	79	-313
Kısa Vade	-610	-764	52	585	629	124	-46	1239
Diğer Sektörler	322	323	75	226	173	344	207	995
Uzun Vade	980	268	36	204	170	327	208	730
Kısa Vade	-658	55	39	22	3	17	-1	265
Mevduatlar	308	-142	89	546	191	102	-666	1101
Merkez Bankası	1261	23	1	108	148	66	-52	384
Uzun Vade	567	-32	-62	-50	-49	-41	-33	-248
Kısa Vade	694	55	63	158	197	107	-19	632
Bankalar	-953	-165	88	438	43	36	-614	717

Kaynak: TCMB.

73. Yurt dışında çalışan işçilerin Merkez Bankası'nda açtıkları uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları ile süper döviz hesaplarından Nisan ayından bu yana çıkış gözlenmektedir. 2003 yılı Nisan, Ağustos ve Kasım aylarında Merkez Bankası'nca yapılan faiz indirimlerinin bu düşüşlerin en önemli belirleyicisi olduğu düşünülmektedir. Süper döviz hesaplarına uygulanan faiz oranlarını Merkez Bankası son olarak 5 Kasım 2003 tarihinden geçerli olmak üzere düşürmüştür. Kısa vadeli söz konusu hesaplardaki gerilemenin ise yaz aylarıyla birlikte sona erdiği ancak Ekim ayında tekrar düşmeye başladığı görülmektedir.

74. 2002 yılı genelinde eksi bakiye veren yabancı bankaların yurt içi bankalarda buldukları döviz mevduatları 2003 yılı genelinde giriş yönlü hareket izlemiştir. Ancak Ekim ayında söz konusu hesaptan 661 milyon ABD doları çıkış yapılmıştır.

75. Toplam dış borç stoku yıl sonuna göre 9 milyar ABD doları artarak 2003 yılı Eylül ayı itibarıyla 142 milyar ABD doları olarak açıklanmıştır. 2002 yıl sonuyla karşılaştırıldığında toplam dış borç stokunun yüzde 86,9'unu oluşturan orta-uzun vadeli borçlar yüzde 6,4, kısa vadeli dış borçlar ise 22,4 oranında artmıştır. Yılın ilk dokuz aylık dönemde parite değişimlerinden kaynaklanan kur etkisi dış borç stokunda 5,2 milyar ABD doları artış yönünde olmuştur. Diğer taraftan, kısa vadeli borç stoku, bankalarda yurt dışı yerleşik bankalara ait mevduatlardaki azalışa bağlı olarak Ekim ayında 185 milyon ABD doları gerilemiştir.

76. Ekim ayında 1,9 milyar ABD doları, Ocak-Ekim 2003 döneminde toplam 22,4 milyar ABD doları dış borç ana para ve faiz geri ödemesi yapılmıştır. Diğer taraftan Merkez Bankası 2003 yılında döviz alım ihaleleri ile 5,7 milyar ABD doları, döviz kurlarında görülen aşırı oynaklık nedeniyle yapılan doğrudan alım müdahaleleriyle ise 4,2 milyar ABD doları döviz alımı yapmıştır. Böylece, 2002 yılı sonunda 26,7 milyar ABD doları olan Merkez Bankası rezervleri 26 Aralık itibarıyla 33,6 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

77. Cari işlemler dengesi ve net hata noksan kalemlerinin toplamı olarak tanımlanan dış finansman ihtiyacı 2003 yılı Ocak-Ekim döneminde 27 milyon ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde cari işlemler açığının artmasına karşın, net hata ve noksan kaleminin 4,1 milyar ABD doları pozitif olması finansman ihtiyacını sınırlamıştır. Ocak-Şubat döneminde 2,3 milyar ABD doları açık gösteren net hata ve noksan kalemi, izleyen aylarda pozitif değerler almıştır. Yılın ilk on ayındaki finansman ihtiyacı ağırlıklı olarak net kısa vadeli sermaye hareketleri finanse edilmiştir. Alt kalem bazında söz konusu kısa vadeli sermaye hareketleri genel olarak yabancıların İMKB'den hisse alımı ve bankacılık sektörünün kısa vadeli kredi kullanımı olmuştur. Sermaye girişlerinin finansman ihtiyacını aşması nedeniyle bu dönemde Merkez Bankası rezervleri 4,5 milyar ABD doları artmıştır.

78. Ekim ayında ise dış finansman dengesi, cari işlemler dengesinin sınırlı bir açık vermesi ve net hata ve noksan kalemindeki giriş sebebiyle 519 milyon ABD doları fazla vermiştir. Finansman kaynakları tarafı incelendiğinde, bankaların yurt dışı muhabirlerinde tutmuş oldukları döviz varlıklarında artış ve yabancı bankaların yurt içi bankalarda buldukları mevduatlardaki azalış sebebiyle söz konusu ayda sermaye çıkışı yaşanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda Merkez Bankası rezervleri Ekim ayında 1,4 milyar ABD doları azalmıştır.

DIŞ FİNANSMAN İHTİYACI VE FİNANSMAN KAYNAKLARI (milyon ABD doları)										
	2002									2003
	Oca-Eki	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Agu	Eyl	Eki	Oca-Eki
1. Cari İşlemler Dengesi	18	-1072	-759	-570	-555	-339	253	246	-119	-4103
2. Net Hata Noksan	-1145	371	687	1640	1163	517	331	1097	638	4076
I. Toplam Finansman İhtiyacı (=1+2)	-1127	-701	-72	1070	608	178	584	1343	519	-27
II. Toplam Finansman (=1+2+3)	1127	701	72	-1070	-608	-178	-584	-1343	-519	27
1. Sermaye Hareketleri (net)	-213	-2265	-253	-343	502	1238	1469	1397	-386	3342
Portföy Yatırımları (net)	-672	-802	-292	592	634	-242	631	1217	326	2791
Genel Hükümetin Tahvil İhracı	493	-298	0	450	745	-578	0	1250	-212	1968
Yabancıların Türkiye'de Menkul Kıymet Alımı	544	-680	-1	219	204	284	612	659	293	1811
Yerleşiklerin Yurt Dışında Menkul Kıymet Alımı	-1522	176	-129	-77	-315	67	19	-692	245	-811
Krediler (IMF kredileri hariç)	-1238	-931	-92	-611	-351	769	505	312	68	205
Genel Hükümet	-434	-207	-158	-158	-327	-87	-32	-289	-172	-1716
Bankalar	-1126	284	-183	-776	-99	630	364	257	33	926
Uzun Vade	-516	-100	13	-12	-151	45	-265	133	79	-313
Kısa Vade	-610	384	-196	-764	52	585	629	124	-46	1239
Diğer Sektörler	322	-1008	249	323	75	226	173	344	207	995
Uzun Vade	980	-1058	74	268	36	204	170	327	208	730
Kısa Vade	-658	50	175	55	39	22	3	17	-1	265
Ticari Krediler	1878	389	47	151	137	308	54	-79	380	1284
Mevduat	308	204	342	-142	89	546	191	102	-666	1101
Merkez Bankası	1261	20	1	23	1	108	148	66	-52	384
Bankalar	-953	184	341	-165	88	438	43	36	-614	717
Diğer	1389	-736	-211	-182	130	165	142	-234	-114	-755
2. IMF Kredileri	6365	-113	639	-39	-117	-63	129	-118	-256	0
Merkez Bankası	-6138	-113	0	-39	-117	0	-348	-118	-191	-926
Genel Hükümet	12503	0	639	0	0	-63	477	0	-65	926
3. Rezerv Değişimi (- artış)	-5025	3079	-314	-688	-993	-1353	-2182	-2622	123	-3315
Bankaların Döviz Varlıkları	725	2015	-234	-55	-512	-870	-752	765	-1238	1157
Resmi Rezervler	-5750	1064	-80	-633	-481	-483	-1430	-3387	1361	-4472

Kaynak: TCMB.

VI. EK TABLOLAR

CARİ İŞLEMLER (milyon ABD doları)

	Cari İşlemler										
	Net	Dış Ticaret				Hizmetler		Yatırım Geliri		Transferler	
		Net	İhracat (FOB)	Bavul Ticaret	İthalat (CIF)	Net	Turizm Geliri	Net	Faiz Gideri	Net	İşçi Gelirleri
	<i>(yıllık)</i>										
1999	-1344	-10469	26587	2255	-40671	7487	5203	-3537	-4533	5175	4529
2000	-9819	-22410	27775	2946	-54503	11368	7636	-4002	-4825	5225	4560
2001	3390	-4543	31334	3039	-41399	9130	8090	-5000	-5497	3803	2786
2002	-1521	-8337	36059	4065	-51554	7880	8481	-4554	-4417	3490	1936
	<i>(üç aylık)</i>										
2001 III	1968	-1310	7659	772	-10364	3455	3555	-1040	-1307	863	611
IV	640	-641	8314	787	-10364	1693	1433	-1339	-1312	927	649
2002 I	-637	-956	7910	919	-10409	702	896	-1227	-1059	844	477
II	-809	-2260	8514	933	-12454	1698	2087	-1016	-1082	769	505
III	1030	-2329	9298	1090	-13529	3573	3813	-1078	-1116	864	539
IV	-1105	-2792	10337	1123	-15162	1907	1685	-1233	-1160	1013	415
2003 I	-2260	-2326	10307	757	-14207	801	803	-1512	-1172	777	440
II	-1884	-3252	11251	954	-16406	1778	1862	-1250	-1108	840	537
III	160	-4176	12066	1083	-18370	4621	4913	-1345	-1134	1060	733
	<i>(aylık)</i>										
2002 Kas	-226	-688	3594	382	-4962	546	435	-569	-545	485	152
Ara	-1313	-1477	3242	329	-5370	361	272	-424	-335	227	145
2003 Oca	-22	-449	3513	163	-4381	335	247	-227	-209	319	156
Şub	-1166	-662	2908	298	-4101	138	264	-821	-471	179	114
Mar	-1072	-1215	3886	296	-5725	328	292	-464	-492	279	170
Nis	-759	-959	3639	287	-5187	327	329	-388	-313	261	152
May	-570	-986	3844	359	-5509	651	637	-526	-487	291	202
Haz	-555	-1307	3768	308	-5710	800	896	-336	-308	288	183
Tem	-339	-1416	4203	274	-6246	1217	1346	-493	-262	353	223
Ağu	253	-1417	3794	403	-5951	1841	1967	-505	-524	334	233
Eyl	246	-1343	4069	406	-6173	1563	1600	-347	-348	373	277
Eki	-119	-1085	4693	430	-6588	1019	1125	-360	-315	307	219
	<i>(on iki aylık)</i>										
2002 Kas	-416	-7226	35477	3945	-49625	7824	8433	-4591	-4461	3577	2029
Ara	-1521	-8337	36059	4065	-51554	7880	8481	-4554	-4417	3490	1936
2003 Oca	-1532	-8390	36965	4005	-52503	7971	8515	-4546	-4360	3433	1928
Şub	-2341	-8911	37489	3972	-53566	7913	8517	-4705	-4339	3362	1874
Mar	-3144	-9707	38456	3903	-55352	7979	8388	-4839	-4530	3423	1899
Nis	-3240	-9833	39352	3806	-56326	8050	8266	-4899	-4499	3442	1903
May	-3523	-10070	40196	3868	-57531	8002	8144	-4909	-4498	3454	1918
Haz	-4219	-10699	41193	3924	-59304	8059	8163	-5073	-4556	3494	1931
Tem	-4631	-11171	42292	3922	-60950	8277	8383	-5282	-4549	3545	1950
Agu	-4818	-11808	43110	3927	-62482	8771	8900	-5342	-4570	3561	2007
Eyl	-5089	-12546	43961	3917	-64145	9107	9263	-5340	-4574	3690	2125
Eki	-5642	-13004	45153	3935	-65903	9126	9410	-5460	-4609	3696	2226

Kaynak: TCMB.

SERMAYE ve FİNANS HESAPLARI (milyon ABD doları)

Sermaye ve Finans Hesapları

	Finans Hesabı																	
	Net	Net	Doğrudan Yatırımlar	Portföy Yatırımları				Diğer Yatırımlar										
				Net	Varlıklar	Yükümlülükler		Net	Bankaların Döviz Varlıkları	Yükümlülükler							Mevduat	
						Hisse Senetleri	Borç Senetleri			Net	Ticari Krediler	Krediler			Mevduat			
						Merkez Bankası	Genel Hükümet	Bankalar	Diğer Sektörler	Merkez Bankası	Bankalar							
	(yıllık)																	
1999	-377	-377	138	3429	-759	428	3760	1782	-1454	4086	719	518	-1932	2187	2284	-229	468	
2000	12581	12581	112	1022	-593	489	1126	11801	-1690	13740	805	3348	117	4378	5025	622	-642	
2001	-1719	-1719	2769	-4515	-788	-79	-3648	-2667	927	-2066	-1930	10229	-1977	-8076	438	736	-1568	
2002	1587	1587	863	-593	-2096	-16	1519	7470	594	8247	2483	-6138	11834	-1028	651	1336	-988	
	(üç aylık)																	
2001 III	174	174	427	-741	-135	192	-798	2176	1631	1201	-429	3034	919	-2677	321	325	-335	
IV	-2204	-2204	659	-558	-720	-114	276	-1993	-191	-1427	-439	1972	-875	-1967	-30	399	-492	
2002 I	2158	2158	95	-59	-1232	66	1107	3822	1778	2392	274	-6138	8752	-443	44	402	-502	
II	240	240	312	-736	-265	50	-521	1353	-112	1907	743	0	769	252	243	195	-332	
III	-1572	-1572	236	-468	-245	-22	-201	1474	-486	2467	738	0	2617	-1184	-15	614	-362	
IV	761	761	220	670	-354	-110	1134	821	-586	1481	728	0	-304	347	379	125	208	
2003 I	4257	4257	-15	-75	71	52	-198	3686	4053	354	286	-113	-555	700	-602	89	550	
II	-1606	-1606	2	934	-521	15	1440	-1348	-801	83	335	-156	-4	-1058	647	25	264	
III	-2105	-2105	56	1606	-606	563	1649	1533	-857	2726	283	-466	6	1251	743	322	517	

Kaynak: TCMB.

SERMAYE ve FİNANS HESAPLARI (milyon ABD doları)

Sermaye ve Finans Hesapları

	Finans Hesabı																
	Net		Doğrudan Yatırımlar	Portföy Yatırımları				Diğer Yatırımlar									
	Net	Net		Varlıklar	Yükümlülükler		Net	Bankaların Döviz Varlıkları	Net	Ticari Krediler	Yükümlülükler				Mevduat		
					Hisse Senetleri	Borç Senetleri					Merkez Bankası	Genel Hükümet	Bankalar	Diğer Sektörler	Merkez Bankası	Bankalar	
									(aylık)								
2002 Kas	201	201	-3	-60	-426	-247	613	559	169	324	299	0	-92	-297	292	25	98
Ara	259	259	-51	139	-148	81	206	279	-300	505	306	0	-143	395	37	50	-133
2003 Oca	1195	1195	-6	1108	-218	119	1207	2102	1578	486	-51	0	-168	192	278	38	197
Şub	2361	2361	-11	-381	113	52	-546	1147	460	320	-52	0	-180	224	128	31	169
Mar	701	701	2	-802	176	-119	-859	437	2015	-452	389	-113	-207	284	-1008	20	184
Nis	72	72	-10	-292	-129	-42	-121	454	-234	939	47	0	481	-183	249	1	341
May	-1070	-1070	42	592	-77	9	660	-1071	-55	-629	151	-39	-158	-776	323	23	-165
Haz	-608	-608	-30	634	-315	48	901	-731	-512	-227	137	-117	-327	-99	75	1	88
Tem	-178	-178	23	-242	67	77	-386	524	-870	1583	308	0	-150	630	226	108	438
Ağu	-584	-584	63	631	19	175	437	152	-752	905	54	-348	445	364	173	148	43
Eyl	-1343	-1343	-30	1217	-692	311	1598	857	765	238	-79	-118	-289	257	344	66	36
Eki	-519	-519	-77	326	245	132	-51	-2129	-1238	-466	380	-191	-237	33	207	-52	-614
									(on iki aylık)								
2002 Kas	94	94	923	-709	-2148	-203	1642	7513	367	8518	2037	-4166	11770	-2801	634	1489	-549
Ara	1587	1587	863	-593	-2096	-16	1519	7470	594	8247	2483	-6138	11834	-1028	651	1336	-988
2003 Oca	2206	2206	862	-18	-2076	121	1937	9120	695	9678	2478	-6138	11716	-504	1113	1211	-295
Şub	3865	3865	824	173	-1566	176	1563	7546	1065	7384	2556	0	2584	-296	1403	1111	-70
Mar	3686	3686	753	-609	-793	-30	214	7334	2869	6209	2495	-113	2527	115	5	1023	64
Nis	3595	3595	717	-1502	-1055	-170	-277	6540	1526	6747	2386	-113	2039	318	91	940	996
May	2668	2668	503	-196	-633	-164	601	5917	3022	4821	2128	-152	1940	-1049	282	908	678
Haz	1840	1840	443	1061	-1049	-65	2175	4633	2180	4385	2087	-269	1754	-1195	409	853	660
Tem	1852	1852	471	796	-968	-52	1816	4338	2005	4330	2009	-269	540	-381	418	752	1173
Ağu	1872	1872	322	1577	-736	199	2114	3334	675	4404	1994	-617	-690	763	747	624	1487
Eyl	1307	1307	263	3135	-1410	520	4025	4692	1809	4644	1632	-735	-857	1240	1167	561	1539
Eki	487	487	-88	2870	-1385	596	3659	2580	1026	3526	1889	-926	-1025	1024	1324	459	682

Kaynak: TCMB.